

Se quarto

do videre eē angelis z alijs bñs q̄ tan
ta bona fecerunt z faciunt viatoribz. ab
eis sibi nullā reuerētiā exhiberi. p̄pter
q̄d merito a nobis mortalibz venerādi
sunt. Quinto p̄pter eoz dignitatē. q̄a
sunt Reges z Regine regni celestz. Vñ
in ps̄ de quolibet sancto dicit̄. Posuisti
dñe super caput eius coronā de lapide
p̄ciōso zc. Si Reges terreni honoran/
di sunt h̄ in terris: multo amplius Re/
ges celestes. qui tam possident regnum
celi cū aīa. post resurrectionē cū corpore
et aīa. cū ch̄s dicit̄ eis vt h̄ *Matthi*
xxv. Venite bñdicti p̄ris mei. posside/
tere regnum.

De q̄rto precep̄.

Honora patrem z matrem. In q̄
precepto s̄z *Augg.* implicat̄ oīs
actus beniuolentie proximo im/
pendendus siue ex debito natural' obli/
gatōis. sicut in honore qui debet̄ patri
naturali. siue ex debito charitatis. sicut
alij actus pietatis qui ex charitate p̄xi/
mo impendunt̄. **A** Sciendū q̄ h̄
p̄ceptuz trāsgrediunt̄ sex genera hoīm.
Et sunt p̄mi q̄ verecundant̄ de suis pa/
rentibz z eis seruire p̄temnunt. q̄d est h̄
p̄ceptum dei. q̄z tenemur humiliter z re/
uerenter seruire parentibz n̄ris tota vir/
tute corp̄is n̄ri. Et si debiles sunt. ip̄os
corp̄aliter portem⁹. z eis manualit̄ ser/
uiamus. Item si ceci sūt q̄ eis ducatur
p̄beam⁹. et eoz quascūqz infirmitates
leuiter tractando. Vñ *Ecc̄i.* viij. Ho/
nora patrē tuū. et genitus matris tue
ne obliuiscaris. Vemento qm̄ nisi per
illos natus nō fuisses. Tria enī nobilit̄
sima in parentibz n̄ris accepim⁹. s. esse.
nutrimentū. et doctrinā. quoz nullum
eis sufficiēter recompensare possumus.
Vñ *Arist.* ix. eth. *Aḡris.* dijs. z pa/
rentibz non p̄t reddi equiualens. Ergo
deo. q̄ nos creauit. Magistris. q̄ nos
docuerūt. Parētibz q̄ nos genuerūt.

non potest fieri z digna recompensatō.
Ergo q̄libet n̄m p̄pendere deberet cū
q̄nto labore educatus est. et cū q̄nta so/
licitudine z inquietudine z dolore nutri/
tus et genitus sit. Vñ *Tobie.* iij. Ho/
nozem habebis matri tue oībus dieb⁹
vire tue. Vemento quāta p̄pressa sit in
vtero suo p̄pter te. Sic q̄libet p̄r debet
ret puerū suū ad hoc tenere z eū iforma/
re vt m̄rem honoraret sicut *Tobias* in/
formauit filiū suū. Et filiū mō q̄libet m̄
deberet puerū suū ad hoc tenere vt pa/
trem suū in reuerētia h̄ret. Scōi sūt
q̄ in corde suo odiū portant z parētes:
cū tñ quilibet ex corde tenet diligere pa/
rentes. Quod est h̄ illos q̄ mortē parē/
tibus suis optāt vt hereditatē p̄cipiāt
vt sine reprehensione s̄m motū p̄rie vo/
luntatis viuāt. q̄d valde est reprehensi/
ble z graue peccatū. Quod sic p̄bat̄ *Si*
enī s̄m Joannē qui dicit̄. i. *Jo.* iij. q̄ il/
le qui odit fratrem suū. homicida est. *Itē*
alibi dicit̄. Qui nō diligit fratrem. ma/
net in morte. Hoc intelligit̄ de quolibz
p̄ximo. Quid tñc de illo dicens dū est q̄
parentes suos odit quos plus diligere
tenet. Querit̄ vtz filij plus diligunt
parentes. vel ecōuerso. R̄ndet̄ q̄ parē/
tes plus diligūt suos filios. Vñ *Arist.*
viij. eth. Parentes plus amāt filios q̄
ecōuerso. eo q̄ magis sciūt parentes q̄
filij q̄ ex eis geniti sūt. Hoc tñ intelligē/
dū est naturaliter. quod etiaz est vez cō/
muniter. licet qñqz fallat. Ergo merito
parentes diligēdi sūt viceversa a filijs.
Vñ *Basilius* Parētes n̄ros vt p̄ria
viscera diligam⁹. Tertij. qui duris z
asperis s̄bis cū parentibus p̄tendunt.
quod est h̄ p̄ceptuz q̄ quilibet blandis
s̄bis respondere debet parētibz suis. z
eoz reprehensiones z correctōnes pacien/
ter z humilit̄ sustinere: Quod est cōtra
illos qui parentibz maledicūt. et ex hoc
diuinam maledictionē incurrūt. *Exod*
.xxi. et *Leuit.* xx. Qui maledixerit p̄ri
vel m̄ri. morte moriāt. Q̄ tales qui sic

precepto

dure et contemptibiliter cum parentibus loquuntur in hoc grauius delinquunt. hoc patet aduertere ex dictis ipsius christi in euangelio uerba habet **Matth. v. Qui dixerit fratri suo fatue: reus erit gehenne ignis.** Hic intelligitur fundendo: de honestando: de ridendo vel paruipendendo fratrem. Quod quia tunc reus erit qui patrem suum antiquum fatuum nominat vel ei maledicta verba impropereat. Unde **Eccle. iij. q̄ male fame est quod derelinquit patrem et est maledictus a deo quod exasperat matrem.** Quartus qui parentibus in necessarijs non subueniunt cum tamen quilibet tenetur necessaria vite ministrare suis parentibus cum degent Et ad hoc tenemur propter secundum donum quod ab ipsis recipimus naturale videlicet nutrimentum in hoc filij non possunt reddere equalis: quia parentes nutruerunt filios de sua carne et suba propria. Filij autem nutruunt parentes de suba aliena. Et ideo filij qui parentibus in necessitate non subueniunt: peccant mortaliter: sicut et isti qui molestant eos iniurijs. ut patet per glo. **Exodi. xx.** que dicit quod hoc precipitur quod filij honorent parentes officio pietatis ipsis videlicet in eorum necessitatibus subueniendo: et ipsis beneficiam exhibendo. Unde **Eccle. 4. Elemosyna patris non erit in obliuione.** Et possunt ad hoc vti exemplis inter que precipuum est exemplum christi: qui cum esset in angustia passionis: tamen non est oblitus matris sue: imo curam ipsius habuit et iohanni eam commendaui: ut habet **iohis. xix.** Etiam ipsa irrationalia animalia de hoc nobis dant exemplum. Dicitur enim de grue quod cum patet et matrem eius depilati sunt: filij querunt necessaria donec pilos habeant vel usque moriantur. Tercio ad ostendendum quod debemus parentibus subuenire quando sunt senectute confecti: ostenditur exemplo aconiarum: de quibus legitur quod quando aconie senescunt filij parentes suos in nidis ponunt et velut infantes iuxta peccatum suum collocant fouent et nutriunt. Soli uultures parentes suos fame mori permittunt. Breualde ingratus videtur esse qui pa-

rentibus suis non prouidet: quando ipse sibi ipsis non possunt prouidere: cum ipsi sibi prouiderint in puericia eius quando ipse sibi prouidere non potuit. Tercio dicitur **Eph. 6. Filij reddite vicem parentibus vestris et hoc est acceptum coram deo.** Unde exemplum scribit **Valerius** ubi ostendit quod debemus parentibus subuenire quando sunt in necessitate positi. Recitat enim quod quedam mulier nobilis ob quoddam flagitium fuit morti ad iudicium cata: noluit tamen ea iudex comburere vel alia morte publica eam punire: propter honorem parente: sed inclusa est carceri ut ibi fame periret. Filia vero eius que erat nupta de licentia iudicis eam quotidie in carcere visitauit: prius tamen diligenter perscrutabatur ne aliquid comestibile sibi afferret. Illa vero extracto vberum singulis diebus lacte proprio matrem alebat. Cum vero iudex miraretur quod tanto tempore supuueret: repletum est ei quod fiebat a filia. Tunc iudex pietate motus: filie matrem donauit. Quintus qui sunt parentibus suis inobedientes. Quia quilibet tenetur honorare patrem et matrem ipsis in his que ad bonum suum et ad salutem pertinet obediendo Et ad hoc tenetur filius ratione tertij doni quod a parentibus accepit: videlicet salutem in formatorem et doctrinam. Ad hoc nos christus proprio exemplo inducit qui suis parentibus subditus fuit: ut patet **Luce. ij.** ubi dicitur quod erat subditus illis Ergo quilibet debet obedire parentibus in licitis. scilicet quando aliquid iubent quod bonum est et ad salutem anime: ut ad missam et ad ecclesiam ire: et verbum dei audire: vel tacere vel sedere vel dormire ire: vel surgere: et sic de alijs licitis Vel quando prohibet pueris aliquod malum sicut non chorizare vel ludere: vel de domo de nocte non exire vel ad aliquem locum inhonestum non accedere: sic de alijs. Et quando docet aliquis scienter et pertinaciter contra preceptum aliquod predictorum facit: peccat mortaliter. Sextus qui parentum suorum defunctorum obliuiscuntur et non subueniunt: cum tamen quilibet tenetur

Sequarte

liberare siue subuenire animabus parē-
rum suorum post hanc vitam: eorum ani-
mas missis elemosynis et orationibus
de purgatorio liberando. Et filijs cōtra-
riū facientibus conqueruntur paren-
tes. Unde Job Quare me persequimini:
et carnibus meis saturamini. Et me-
rito. Nonne qui multa bona a p̄e suo
accepisset scilicet ducentos vel quadringē-
tos florenos: et videret eum in angustia
vel in paupertate esuriētem: sitientem:
nudum: et sibi in nullo subueniret cū ta-
men bene posset: merito infidelis esset cē-
sendus. Sic et similit̄ in proposito ista
sepe iam dicta tenentur filij parentibus
suis.

Quo malis filij puniunt. **B**
Filiorum cor perforatur quintu-
plici hasta diuine ultionis quod su-
os parentes perturbant vel eo-
rum indigentias non subleuant: aut eo-
rum mandatis pertinaciter recalcitrant.
Prima est rerum temporalium subtra-
ctio: nam diuino iudicio digne talibus
infortunia rerum eueniunt: qui suis pa-
rentibus contra diuinum preceptum in
suis indigentis non succurrunt. Ergo
tales malis filij sepe et frequenter de paupe-
rantur et diuitijs suis priuantur: et sem-
per habebunt infortunia in temporalibus
rebus: et hoc meruerunt in parentibus:
quia tales filij quandoque captiuam
tur vel etiam quandoque spoliantur a ra-
ptoribus. Vel etiam quandoque bona eo-
rum igne comburuntur et sic de alijs in-
fortunijs. **S**ecundo puniuntur in filijs
propter et hoc dupliciter. Primo quia
ipsi filij quandoque eis moriuntur propter inho-
norationem parentum. Exemplum in
cesario de illo qui inhonorauit matrem
suam et filij eius omnes in breui defun-
cti sunt. Secundo si filij superuixerint:
tunc quandoque contingit ut talis in sua
senectute filios sibi dueros inueniat. Et
hoc multotiens iusto dei iudicio punitur.
Unde legitur quod quidam pater fa-

miliās totam hereditatem suam dimisit
filio suo: filius vero ille primo benigne se
habuit erga patrem. sed post expulit eum
a thalamo suo volens thalamum sibi ha-
bere uxori sue. Et ad ultimum fecit sibi
lectum fieri post ostium: et cum hyems
esset et senex pater frigore grauaretur. quod
filius abstulerat sibi bonum cooperto-
rium. ipse rogauit filium filij ut rogaret
pro eo quod daret ei aliquid ad tegendum se.
Puer autem vix obtinuit duas vlnas bu-
telli a patre suo ad opus aui sui. Et cum
alię due remanent: puer stendo rogauit
eum ut sibi eas daret. Qui fletibus illius
victus: cum quereret quid inde faceret: filius
respondit. Seruabo illas quousque talis
sis qualis et pater tuus: nec dabo tibi am-
plius sicut tu modo non vis dare patri
tuo. **T**ertio puniuntur in corpore pro-
prio: quia quandoque tales filij incurunt
cecitate. Unde Hieronymus super il-
lo verbo Honora patrem et matrem. He-
retur cecitas siue subire supplicium qui
parentum vultum toruovisu desepit et
elatis oculis leserit pietatem. Item quod
incurunt claudicationem ariditatem
et infirmitates diuersas: quia non fue-
runt parentibus cum corpore quod ab
eis receperunt. **Q**uarto quandoque pu-
niuntur per abbreviationem tempora-
lis vite. Nam sicut premium parentum ho-
norantium est vite longeuitas. ut patet
Ecclesiastis. **Q**ui honorat patrem suum:
vita viuet longiori. Sic a sensu contra-
rio ipsos de honorantium est vite breui-
tas: quia plurimi tales filij proterui im-
prouisa et subitanea morte moriuntur.
Unde psalmus. Subito defecerunt: periere
propter iniquitatem suam. **Q**uinto pu-
niuntur eterna morte. hoc malum est su-
per omne malum. Unde glo. super illud
Exo. xxi. Qui maledixerit patri vel ma-
tri: morte moriatur: dicit quod morietur mor-
te eterne damnationis. Nec mirum si ta-
les reputantur indigni vita eterna: qui
etiam reputantur indigni hac vita pena

precepto

hæc misera: que eis diuino iudicio repen-
tine subtrahitur: cum tamē alijs pecca-
toribus vita ad penitentiam cōcedatur
Et ex hoc pot̄ rationabiliter colligi q̄n-
tus sit reatus transgressionis illi⁹ quar-
ti precepti: quia contra hoc preceptum
peccantes eximuntur a sententiā pietatis
ipsius dei: que dicitur de ceteris pecca-
toribus. Nolo mortem peccatoris s; zc
De istis aut̄ propter repentinam mortem
qua plectuntur per diuinam sententiā
dici poterit econtrario. Nolo vitam pec-
catoris scilicet hoc preceptum transgre-
dientis: sed vt repente moriatur et nali-
ter puniatur. Exemplum q̄ graui⁹ pu-
nit deus filios impios Quidam diues
fuit qui cum vxore sua cessit omnib⁹ bo-
nis vnico eius filio. vt ille duceret spon-
sam ditiozem. filius autem fideliter pro-
misit patri z matri q̄ abundanter q̄ diu-
uierent eis prouideret. Sēperatis ita-
q̄ patre z matre habitantibus: primo sa-
tis abundanter prouidit fili⁹ ipsorum ip-
sis. Tandem cum desponsasset quan-
dam iuuenulam clausit viscera pietatis
z nimis eis tenuit procurauit Quodaz
die dominico vidit mater carnes ferri in
domū filij. Et dixit mater marito. Diu-
est q̄ parum de carnibus comedisti. ite
hodie ad domum filij nostri z inuenietis
tibi bonam assaturam Tempore igitur
prandij patre venit pulsans ad ostiū: sta-
timq̄ filius impijssimus assaturaz quā-
tam ad comedendū in partes diuiserat
abscondit. Intraente autem patre inter-
rogauit filius quid veller. Respōdit pa-
ter. Volebam hic prandere putans h
aliquid bonum paratum esse. At filius
Vides quid habem⁹: accipe duos de-
narios: z eme tibi z matri mee q̄d come-
datis. Exeunte patre: ostium clausuz ē
z assatura reportata: cuius frustrum cū
ad comedendum ori applicaret: versum
est in bufonem: z insiliens in facie eius
sic ei adhesit vt pedes superiores cū dua-
bus maxillis vna caro fieret z reliquum

corpus corā ore ipsius dependeret. Sta-
timq̄ vocato p̄sbytero p̄sentatus est ar-
chiepo peccatū suum confitens z rē ge-
stam p̄ ordinem narzans. Archieps au-
tem ei p̄ penitentiā iniūxit vt iret ad om-
nes maiores villas z ciuitates francie. z
conuocatis iuuenibus z pueris factum
narzaret ne quisq̄ auderet de cetero pa-
rentes stemnere: sed sicut p̄cepit domi-
nus in quarto p̄cepto honorare. Eo tē-
pore frater Joannes de magnoponte
ordinis p̄dicatorum vidit illum parisi⁹
cū multis pueris z hoibus.

Parentes tenent sex filijs suis.

Equitur videre que parentes te-
nentur filijs. Pro quo scienduz
q̄ parentes tenentur sex filijs.

Primo debent eos ad hoc inducē vt of-
ferant deo innocentiam z puritatez suā
cum pueris innocentibus qui sanguinē
suum propter christum fuderunt. z hoc
fit quando filij in pueritia incipiūt deo
seruire. Thren. iij. Bonū est viro cum
portauerit iugum domini ab adolescē-
tia sua. Et hoc ideo: quia bonitas infu-
git in cor pueri quod habet tenerū sub-
iectum. Unde dicit Aristot. q̄ aia pueri
est tanq̄ tabula in qua nihil est depictū
vel scriptum: tamē apta depingi. Et er-
go quicquid primitus receperit in se pu-
er ad hoc semper postmodum inclin af-
siue sit bonum siue malum. Exemplum
reale de testa z capho in quem si primitus
infunditur liquor p̄ciosus. s. balsamus
saporez illum semper tenet Si autem
primitus fetor infunditur: tunc eundez
saporez semper tenebit Itē puer est tāq̄
cera mollis in quam species sigilli facili-
us imprimitur. Item est sicut virgula
recens: que cito flectitur et faciliter ad
quamcunq̄ partem ¶ Item informae
debent eos de bonis salutaribus: sicut
sunt pat̄ noster. z symbolum: z p̄cepta
dei quomodo ea seruare oporteat vnuz
quēq̄ qui saluari vult. Unde Matth
ix. Si vis ad vitam ingredi: serua mā-

Sequarto

data. Et in signū hui⁹ tunc p̄cepta sūt
 scripta in manibus ⁊ pedibus nostris.
 sc̄p̄ decem digitos ⁊ per decē pedicas:
 ne obliuiscamur p̄cepta dei. Itē infor/
 mandi sunt vt deum tīmeant: quia s̄m
 psal. Initiū sapientie timor dñi. Unde
 Fido. Timor expellit p̄c̄m: timor re/
 p̄mit̄ vitii. timor cautū facit hoīem at/
 q̄ sollicitū. Vñ etiā Bernardus in tra/
 ctatu de septē donis Lonnaera sunt qui
 dem timor ⁊ religio: nec vnū manere p̄t
 sine altero: q̄ sine timore dei. hō non p/
 leuerat in bono ne saluaf. Vñ sc̄ptū ē:
 Si non instant in timore dei tenueris
 te: cito subuertet dom⁹ tua Ergo sc̄dm
 Augustinum de v̄bis dñi s̄mone. 47.
 De timend⁹ ē in publico: timend⁹ est i
 secreto: cum procedis videris: ⁊ cū itras
 in cubiculū videris ab eo. Quia q̄cūq;
 deum semp̄ p̄ oculis haberet: nūquā
 vel raro peccaret. Unde salomon bene
 dicit. Beatus homo qui semper est pa/
 uidus. Item informandi sunt q̄ deum
 ament ⁊ sibi regrant̄ de beneficijs su/
 is: ⁊ p̄ncipaliter de passione sua Vñ
 Anselm⁹ Fateor domine gratias ago
 quia me creasti ad imaginē tuaz: vt tui
 memor sim: te cogitem: te diligam: te in/
 telligam. Unde etiā Chryso. Quicq̄d
 potes debes creant̄ ⁊ redimenti ⁊ vocā/
 ti te. Quia valde est homī fructuosum
 ⁊ deo acceptum p̄re alijs operibus ⁊ ser/
 uitijs que exhibent deo. deuote memo/
 rari passionis eius. Unde Albert⁹ ma/
 gnus ordinis predicatorum. Simplex
 recordatio seu meditatio passiois Ihu
 xp̄i plus valet q̄ si integrum annum te/
 tumaret quis in pane ⁊ aqua vel si quot/
 tidie virgis vel flagellis cederet vsq; ad
 effusionem sanguinis: v̄l si quotidie le/
 geret vnum psalterium. Item informā/
 di sunt vt eccliam libent̄ visitent. exem/
 plo pueri xp̄i: qui cū esset duodecim an/
 noꝝ ascendit cū parentib; suis in iherl̄m
 a nazareth: que cū itras sita ē in galilea.
 et multū distat a iherl̄m. Et ibi debent

audire missaz ⁊ p̄cipue xp̄i dei: q̄ xp̄i
 dei est cū aie. Vñ d̄: Math. 4. Non
 in solo pane viuit hō. ⁊c. Vñ Greg⁹ Li/
 bus mentis est xp̄i dei. Vñ canit de
 sc̄ro Nicolao adhuc puerulo. Quēcūq;
 de sacris sc̄pturis audire poterat. arma/
 rio pectoris recōdebat. Bonum em̄ est
 pueris cū adhuc pueri sūt audire xp̄i
 dei: q̄ sine fructu nō cedit. Vñ p̄ba.
 Esa. lv. Verbū meū non reuertet ad
 me vacuū. Ex his sequit̄ q̄ vix vel nūq;
 ita pueri erūt q̄ audir̄ a iuuetute xp̄i
 dei. sicut illi q̄ sic educant̄ vt nec d̄ do au/
 diat nec quicq; salutis addiscant: q̄ ta/
 les nihil vt cōmunis operant̄ nisi que vt
 dent ab alijs fieri. S; heu plura mala
 vident q̄ bona. ergo heu in p̄cius p̄fi/
 ciunt. Et sciendū q̄ quando puer talis
 libenter audit xp̄i dei: signū est q̄ deus
 in eo est ⁊ ad deum pertinet Vñ Joh̄s
 8. Qui ex deo est: verba dei audit Sic
 econuerso quādo non p̄t de deo audire
 loqui: signum est q̄ expulit deum a se.
 Itē seruiciū talū innocentū est dō ml/
 tum acceptū: q̄ illi qui in innocētia deo
 offerunt: v̄nū puz bonū ⁊ optimū deo
 offerunt. Sed inueterati dierum feces
 deo offerunt respectu iuuenum: h̄ramē
 deus hoc non spernit ex sua misericōdia et
 bonitate. ¶ Item secūdo sunt filij
 informādi a parentib; quō se habere de/
 beant quo ad p̄mos quibus tria te/
 nētur. Primum q̄ eos diligant ⁊ fideli/
 tatem fraternam eis exhibeant. ⁊ si sūt
 pauperes q̄ eis sint misericordes ⁊ eis
 cōpatiantur in miserijs suis vt cū tales
 filij senuerint dicere possint cū Job. xxi.
 Ab infantia creuit meā misericōdia ⁊ mise/
 ratio. Et non debent desp̄cere nec de/
 ridere pauperes: quia quicquid sit eis
 christus sibi reputat esse factum. Vñ/
 de Math. ei. xxv. Quicquid vni ex mi/
 nimis meis feceritis: mihi fecistis. Ra/
 tio autem quare paupes nō sūt deride/
 di: quia quilibet cogitare debet q̄ talis
 fieri potest si deus super eū fieri permise

precepto

tit. scz cecus claudus y l leprosus Et illi qui a iuuentute sunt misericordes beati sunt. Unde Matthei. v. Beati misericordes: qm̄ ipsi misericordiam consequentur. Et tales habebunt bonū finem vite. Unde Hiero. in epistola ad nepotianū Nō memini me legisse mala morte mortuum: qui libenter opa pietatis exercuit. Habet em̄ multos intercessores. z ī possibile est preces multorum non exaudiri. Scdo tenentur pximis vt eis dā / na non inferant neq; in rebus neq; in fama: quia quicumq; infert pximo suo dā num in rebus: tenetur ad restitutōem: si ue furando: siue ludendo ex auaritia: siue alias iniuste lucrando. Unde Augustinus. Peccatū non potest dimitti nisi restituatur ablatum. Et hoc non soluz intelligitur de rebus in magna quantitate: sed etiā de paruis rebus Verbi gratia. Si iuisses ad pratum pximi tui et accepisses ei contra voluntatē suā vnū pānum plenum cum graminiibus: tūc si uere peniteas tenerē satisfacere fm̄ cō / silium confessoris: Ergo parentes ifor / mare debent filios ne damna inferant pximis: siue in pratis siue in segetibus: siue cum pecorib;: z sic de alijs De hac materia quere infra septimo. B. et duo extra ibidem. Item informandi sunt ne detrahāt pxis denigrādo famā pximi quia tales tenentur ad restitutōez sicut illi q̄ habent res iniustas. ergo ista duo peccata. scz rerum iniustarum ablatio z detractio magis difficulter dimittuntur. Quia nō sufficit confessio z contritio nisi fiat restitutio scdm̄ possibilitatē hoīs. Unde Hiero. Non facilis venia praua dixisse de rectis. Item tenentur pximis indulgere offensas: vt eis de? indulgeat sua peccata. Unde Luce. vi. Dimittite z dimittet vobis. Qui at nō dimittit pximo in corde: tal non p̄t saluari. et oīa bona opera sua que interim facit nō sunt a dō accepta. Vñ. i. Johis. 3. Qui odit fratrem suū: homicida est: supple sui

ipsius **T**ertio informā di sunt qm̄ se habere debeāt quo ad seipos. s. vt corpus suum mūde teneāt z caste viuant. Vñ dixit Thobias filio suo. Attende fili ab omni fornicatōe. Et rō hui? est quia omnis fornicatio preterq; in matrimonio facta: semp est peccatū mortale. Unde apl's. Omnis fornicator aut im / mūndus nō habet partem in regno dei. Ergo pueri debent seruare suā virginitatem vsq; ad matrimoniū vt in virginitate simul conueniāt In signū huius adam z eua quādo matrimoniū incho / abant virgines fuerūt. Et tales pueri sic caste viuentes ducūt angelicam vitā Vñ Ambro. Qui nō nubūt z vxores non ducunt sicut angeli in terra sunt. **Q**uarto parētes tenentur filijs dare bonū exemplū. z hoc est valde vtile. vñ Grego. Nunq; peccatores ad lamentū penitētie redirent: si nulla essent bonoz exempla q̄ eoz mentē traherent. Ergo zmuniter loquēdo quādo parētes bonum exemplū prebent filijs: tūc filij tales efficiunt magis virtuosi. z p hoc tales parētes multū merent. Vñ Esarētus. Quātis exemplum vere humilitatis z pfecte charitatis ostenderis cū tantis z p tantis eterna premia possidebis Sed heu aliqui parentes informāt filios suos ad malum verbo z exemplo: in quo deū grauiter offendūt. Verbi gratia. sicut chorizare: grauiter incedere: z deum blasphemare. z sic de alijs Et tales rei erūt omnīū peccatorum illoz que ex mala informatione vel malo exemplo filij sic addiscunt. Ergo q̄ te pmitus sup / biam docuit: p̄iceps erit omnīū peccatorum illoz que chorizādo vel al's sup / be incedēdo ppetrabis. z sic de alijs peccatis. Item de illis parētib; q̄ vestes pomposas suis filijs emūt dicit Guil / lugdunensis. Qui filias suas ornāt vt eas ad choreā mittāt q̄ si festuca vngūt vt eo meli? ardeat. Item aliq; parētes faciūt pueros suos ebriosos porādo eos

De quarto

vino. Contra quod dicit Aristoteles in vi. politici. Iuuenes maxime ab ebrietate custodire oportet. Idem Iuuenes esse sine vino est bonum: quia tales pueri postmodum efficiuntur habuliter lufiores et mali hoies. quibus parentes sunt occasio per suam malam informatiōem et exemplum. Unde Gregorius in moralibus. Tot mortuorum quos dignus est: quod exempla prauitatis in posteros relinquit. Quod mortis meruerit tales: quod tot exempla mala in posteros reliquerunt. **E** Quinto parentes tenent filios corrigere: quia non sufficit quod informant eos in bono. sed oportet etiam correctores habere ad filios si excedunt. Quod omnia peccata que filii perpetrarunt sub obedientia parentum. de his parentes rēdebunt in die nouissimo. Unde apostolus Romanorum. i. Non solum digni sunt morte qui faciunt: sed etiam qui consentiunt facientibus. Ergo hic aduertite parentes quod etiam si sancte vite estis tamen propter filios vestros potestis damnari. Verbi gratia. Si pater meum non quod peccassent: et permitteret filium aut filias peccare mortaliter: et eos non corrigunt: eternaliter cum filiis talibus damnabuntur. sicut Innocentius Gregorius Cyrillus. Isidorus. Augustinus: illi omnes concorditer dicunt de heli sacerdote reuerberatur. i. Regum. i. Qui audito quod filii sui inhoneste se habebant in templo: quia ibi dormiebant cum vxoribus suis legitur quod repide arguebat eos. ergo si damnatus est: non est alia causa nisi quod non corripuit filios suos. Sciedum quod boni filii cum mansuetudine verborum corrigendi sunt: exemplo marie reuerberatur Luc. ij. quod dixit ad filium suum iesum Fili quid fecisti nobis sic? Mali autem filii cum aspera virga sunt corrigendi. Unde Salomon puer. xxij. dicit. Noli subtrahere disciplinam a puero. Si enim percusseris eum virga non morietur: et animam eius de inferno liberabis. Ergo quando audis puerum tuum iurare deum blasphemare: accipe debes virgam et eundem puerum bene disciplinare: in hoc letificabis deum et beatam mariam et omnes sanctos: et mereberis tu

bipi coronam vite eterne: cum hoc ea in intentione feceris: ut puer ille creatorem suum amplius non offendat taliter blasphemando vel etiam aliter peccando. Ergo parentes nunquam debent maledicere filiis suis verbis maledicis. Quia maledicendo pueris deum grauius offendunt et pueri in hoc nihil proficiunt et plus eis obest quam prodest. Exemplum in Cesario de puero quem diabolus cum corpore et anima abstulit propter maledictionem parentum: quod amplius parentes illum puerum nunquam viderunt. Et hoc deus permisit in terrorem aliorum parentum ne filii suis maledicant: sed potius cum aspera virga corripiant: immo maledicere non licet alicui irrationali creature in quantum creatura dei est. quia omnis creatura dei bona est. ut patet Genesis primo. Viditque deus cuncta que fecerat et erant valde bona. Ex isto patet quod si non licet equo vel asino vel cani vel boui vel oui maledicere: multo minus licet hominibus maledicere. ergo nunquam quod alicui homini debet maledicere. Contra quod faciunt alii parentes qui maledicunt suis propriis filiis. Et etiam peruersi viri qui sepius ex ira et vindicta maledicunt suis propriis filiis et vxoribus de illis maledicentibus dicit apostolus. quod neque maledici neque rapaces regnum dei possidebunt. **S** Sciedum quod parentes qui filios suos educant tali intentione ut efficiant boni christiani et famuli dei: quequid erga filios suos faciunt totum erit eis meritum cum in gratia sint et sine peccato mortali. Ergo mater quoties lacrat puerum quoties inquietat a puero: quatenus potest rat vel balneat vel quicquid puero ammittit semper meretur. Unde apostolus ad Romanos octauo. Scimus quoniam diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. Ex his patet quod parentes possunt mereri in filiis suis eternam gloriam: vel etiam eternam damnationem. Ergo pueri a parentibus informantur

precepto

sunt in bonis moribus et virtutibus et corrigendi a vicijs et insolentijs. sicut docet ap[osto]lus ad Ephe. vi. dicēs. Et vos p[ater]es nolite ad iracundiā puocare filios v[ost]ros: sed educate illos in disciplina et correctiōe quōd si fieret p[er]culdubio non e[ss]ent tot mali hoies et peccatores in m[un]do. Hoc qui libet potest cognoscere in seip[s]o. quia si a pueritia fuisses debite informatus et in timore dei nutritus v[er]it[er] melior esses q[uam] iam sis. Sed heu qu[ia] in iuuentute tua nutritus es in supbia. in gula. in luxuria. et sic de alijs vitijs. ergo tam perversus es in vita tua. Sciendū tamē q[uod] p[ater]es precipue debent corrigere filios suos ne iurent vel blasphement. quōd heu iā cōiter a pluribus hoibus fit. Sed q[uod] grauius deū in hoc offendat et q[uod] liter deus puniat tales pueros par[iter] sup[er] se d[omi]no. **E. B.**

Sexto p[ater]es tenent filijs suis hereditate res iustas. quia melius est modicū iusto super diuitias peccatorum multas. Contra hoc faciūt aliqui tam inordinatū amorem ad filios habētes: quōd q[uod]uis bene cognoscāt q[uod] possident res iniustas tamen nolūt eas restituere ne filij de pauperētur: et sic seip[s]os et filios damnant. Item aliquādo vnus parentum p[er]manet in viduitate nō p[ro]pter deum nec amorem castitatis: sed ne filios exheredet: et tamē nō intēdit caste viuere. Et talis pater plus diligit i[n]ordinato amore filios q[uam] deum et salutem p[ro]p[ri]am. et potius vult dānari cū luxuria sua (quā in statu viduitatis cōmittit) q[uam] pueros suos exheredare. Ergo consulendus est talibus viris qui nolunt caste viuere vt iterato vxores ducant ne tot peccata mortalia extra matrimonium committant. quia omnis fornicatio est peccatū mortale. Insuper notandum q[uod] filij et cognati qui tali patri dant consiliū ne matrimonium contrahat et alios pueros generet propterea vt bona patris ip[s]is solis permaneant. et sciunt veraciter q[uod] pater non abstinet amore castitatis nec ca-

ste viuūt: tales peccant mortaliter. quia plus diligunt illa temporalia q[uam] animā patris. et potius volunt patrem multa peccata committere mortalia cum alijs mulieribus q[uam] amittere et puari illis bonis paternis Ergo infideles filij in hoc cognosci possunt quando indignantur tali patri qui al[s] non caste viuēret: cum iterato matrimonium contrahit. Item parentes qui iustas res possident p[re]uenire debent ne lites et inimiciē int[er] heredes post obitum eorum fiant. qu[ia] melius esset modicum vel nihil hereditibus post se relinquere q[uam] lites et odia ex his generare Quā grauius isti p[ater]es peccent qui iniustas res suis hereditibus relinquūt. et quomodo filij conquerentur de talibus parentibus patet infra qu[od]to. **A.** exemplum ibidez. Item hoc idē quere septimo. **D.** exemplum ibidem.

H. Septimi sunt qui contra hoc preceptum faciunt qui inhonorant patrem spiritualem puta sacerdotem et cōfessorem: qui te de fonte baptismatis regenerauit. Unde Iohannis. iij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto: non potest introire in regnū dei. Item qui tibi per sacramentum eucharistie diuinum alimentum ministrat. vñ Iohannis. vi. Caro enim mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus: qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem in me manet et ego in illo. Ergo decet te honorare illum cui ministerio manet deus in te et tu in illo Item qui sanctis predicationibus et exemplis te instruit et informat. Vñ Gregorius in omelia. Plus est verbū pabulo victuram in perpetuum mentem reficere: q[uam] ventrem morture carnis terreno satiare. Item Gregorius in dialogo Nimirum constat q[uod] maius est miraculum predicationis verbo atq[ue] oratiōis solatio peccatorem conuētere q[uam] carnē mortuam suscitare. Hunc patrem spirituales tripliciter honorare debemus

Se quarto

Primo em̄ humiliter obediēdo in his potissime q̄ de iure teneris plebano. puta cū tibi p̄cipit celebrare tunc celebres q̄ interdīta ecclesie serues: quādo tibi p̄cipit ad ieiunandū ieiunes. q̄ excōmunicatos strictissime vitēs z penitētiā tibi iniunctā in p̄fessione adimpleas. Omniū em̄ horū trāsgressio p̄dictorum maxime si fiat ex deliberatōe z p̄temptu inducit peccatum mortale.

De excōmunicatiōe

¶ Irea p̄dicta tria sunt notabiliter aduertenda. Prīmū est quantū ad excōmunicatōis sententiā quaz q̄libet xp̄ianus merito debet abhorere: q̄ est duplex. maior sc̄z z minor. Minor separat a sacramentis ecc̄ie. qz nullū recipiendū est sacramentū in minor excōmunicatōe nec etiā osculū pacis: quā minorē excōmunicatōem q̄s incurrit q̄ cito sc̄lētē z cōtra prohibitōem cōmunicat cū excōmunicato comedēdo: loquēdo em̄dō v̄dēdo. z sic de alijs. Et ab ista minori excōmunicatōe potest absolue q̄libet sacerdos q̄ habet potestātē sup talē hoīem q̄ possit eum absoluere a peccato mortali. Et ista absolutio fit solo verbo dicēdo: absoluo te a sentētia excōmunicatōis quā incurristi cōmunicando v̄l loquendo siue comedēdo zc̄. Et ista absolutio p̄t fieri sine sacramēto tali p̄fessione: sic q̄ ille exhibeat se z fateatur se cōmunicasse excōmunicato: vel loquēdo vel comedēdo. z sic de alijs. Excōmunicatiō vero maior separat ab ingressu ecclesie z a cōmuniōe fidelium z a sacramentis. Et talis excōmunicatiō est timēda merito cuiuslibet christiano p̄pter quinqz ratōes. Prīmo quia p̄pter istam talis excōmunicatus excluditur a cōsortio omnīū christifidelīū in terra viuentiū. Item a cōsortio dei z beatorum in eterna felicitate existētium. Ergo comparatur leproso q̄ habet morbum infectiuum qui a cōsortio omnīū eijcit. Et ideo lepra carnalis ab omnibus ho-

minibus multū timetur: eo q̄ est morbus prāgiosus. Et multi sunt hoīes q̄ alias infirmitates potius sustinerēt q̄ lepram: eo q̄ ab hoībus separat. Sed multo fortius timenda est excōmunicatiō. quia est ictus gladii sp̄ialis q̄ magis timendus est q̄ gladius corporalis. Vñ Augustin⁹ dicit de illo q̄ excōmunicat q̄ graui⁹ est hoc illi q̄ si p̄foraretur gladio vel a feris deuoraret siue a flammis exureretur. Secūdo timenda est excōmunicatiō. qz est valde damnosa. Aufferet em̄ homīni p̄tem suam de omnibus missis: orationibz z elemosynis: z alijs bonis que fiunt in ecclesia dei: qd̄ nō est puum damnū. Quis em̄ digne sufficeret estimare valorē vni⁹ misse. quid tūc de omnibz missis que celebrantur p̄ totum mundū: z de omnibz bonis que fiunt ab omnibz hoībus quoz participatiōe ex toto carebit z puatus est q̄d̄ in tali excōmunicatiōe perdurat.

¶ Tertio est timēda: quia ille q̄ excōmunicatur sathane tradit. Vñ Augustinus. Omnis christianus q̄ a sacerdote excōmunicat sathane traditur. Et etiā s̄m Henricū de firma. A potestate dei si loqui liceat: z defensionē angelozū sanctoz eripitur: z tā in anima q̄ in corpore potestati diaboli traditur. Quarto timenda est. quia excōmunicatus est velut membz abscisum a corpore quod amplius nullius est valoris. Quid em̄ valet manus abscisa a corpore: vel pes vel auris. z sic de alijs. Sic iste excōmunicatus corā deo z sanctis eius nullius valoris est. Et sic sup omnia timēda est abscisio membroz a corpore hominis. sic nihil magis debet timere christianus q̄ separari a corpore christi mystico quod est ecclesia. Vñ Augustinus super Job anem. Nihil debet formidare christianus q̄ separari a corpore xp̄i mystico: quod est ecclesia. Vñ Augustinus. Quia christus est caput omnīū fidelium. z omnes fideles in gratia ex-

precepto

iffentes sunt sibij nuicem membra. Sic quando quis excommunicat: tunc a capite. idest a p̄p̄oz a membris idest a fidelibus abscondit. Et nullā influentiā diuine gr̄e amplius habet q̄ diu sic absclusus ē h̄ arefcit. ¶ Quinto q̄ excomunicatus ad nihilū valet nisi ad et̄nū ignez: hoc p̄batur ex euāgelio ioh̄is: vbi ch̄s d̄r. Ego sum vitis vera et vos palmītes Sed hō excomunicatus similis est palmīti absco avite: qui sic absclusus ad aliud non valet nisi vt in ignē ponat̄ et cōburat̄ Ex alijs lignis multa vitilia possūt fieri: h̄ n̄ sic ex palmīte absco. ¶ Un̄ Ezechiel̄ xv. Fili hoīs qd̄ fiet de vite. i. ligno vitē ex oibus lignis nemozū q̄ sunt int̄ ligna siluarū: nunq̄d tolletur de ea lignuz vt fiat opus: aut fabricabit̄ d̄ ea parill vt depēdeat in eo quodcunq̄ vas; ecce igni datum est in efcas Et ab illa maiore excomunicacione nemo potest absolueri nisi episcopus vel papa vel aliquis alius de autoritate ipsozū: et talis absoluedus est cum misere et virga. ¶ Qd̄ potestas ecclesiez p̄latorū ligādiz soluedi a ch̄sto eis tradita habeat magnam efficaciam hoc possumus cognoſcere per tale exemplū. Fuit qdā comes tholosanus fautor et receptor hereticoz Et oīs talis ipso facto ē excomunicatus vna cum hereticis. Et qdā sanctus abbas fuit ad eū missus ad cōmonēdum eum. Qui dū viro sancto nollet acquiescere nec excomunicatiōem timeret. Sciens vir sc̄tus q̄ cor puerſum non erudit̄ verbis: dixit abbas. Ut tu et tuū videāt q̄ infecta sit aīa q̄ excomunicatiōis vinclo est innodata: volo mihi apportari albū panē: quo sibi allato dixit O panis licet tu non merueris tamē vt i te ostēdat̄ veritas fidei nostre: et maledictio aīe excomunicatiōem non fuan̄t̄ Excomunicate: quo dicto panis q̄ int̄ manū ei⁹ erat candid⁹ mox niger fact⁹ ē. Quē p̄cepit i duas p̄tes diuidi: et int̄ similit̄ apparuit niger mucidus et corruptus. Tunc sub-

iunxit̄ vt ex̄sd̄at̄ virtutē absolutōis. accepto pane absoluit eū q̄ in p̄torē sp̄m et candorē est reuersus. Sciēdū q̄ non solū illi q̄ denūciant̄ i ambone sunt excomunicati: h̄ etiā i pluribz casibz fm̄ ius canonicum quis incidit i excomunicatiōem maiorem.

¶ In illis casibz q̄bz quis incidit maiorem excomunicatiōem.

L
A quibus casibus incidit quis maiorem excomunicatiōem. Rūdeo in multis: ex quibus aliquos casus h̄ exponam. Primo q̄ manus violētas in clericum vel alias in religiosum mittit. Item qui hoc mādat̄ vt post factum eius nomine ratū habeat. xvij. q. iij. Si quis suadente dia. Secūdo cū q̄s incidit in heresim. similiter et receptor hereticoz. Tertio cū q̄s hūanā eccliaz non asserit esse caput oīm nec ei tāq̄ capiti obediēdū. Quarto cum q̄s participet excomunicato in crimine p̄t̄ quod quis excomunicatus est dando ei consiliū auxilium aut fauorē. Quinto qui in articulo mortis aut ob aliquod impedimētum absoluit ab excomunicatiōe: et cessante impedimēto nō p̄sentat se. q̄s cito potēit eē a quo absolui debeat reīadit eādē excomunicatiōem. Sexto q̄ incendit vt frangit eccliam vt iubet aut consulit: vt in ecclia cōmittit aliquod enorme factum vt capiēdo corpus xp̄i vt destruēdo altare vel crucem vel similia. Septimo cum quis vitur litteris apostolicis p̄ se vel p̄ alios falsificatis. Octauo q̄ scient̄ contrahunt matrimonium in gradibus cōsanguinitatis vel affinitatis prohibitis vel cum monialibus contrahentes sunt excomunicati. Nono dñi qui inhibent subditis ne vendant personis ecclesiasticis vel molant vel p̄sistent vel alia seruitia faciant. Decimo q̄ pedagium vt thelonium recipiunt a personis ecclesiasticis. et tales non debēt absolui nisi restituant eis que ab ip̄is receperunt. Similiter qui noua pedagia ip̄osuerūt. Un-

De quarto

Decimo consules ciuitatū rectores et alij potestatem habētes qui faciūt exactio- nes indebitas in clericos et ecclesias. si- militer qui faciunt statuta contra prece- pra ecclesie libertatem et scriptores eo- rum et etiam qui seruāt talia statuta et cō- suetudines et fm ea iudicant. Duodeci- mo potestates rectores cōsules iudices officiales qui statuta faciūt scribunt di- erant: per que quis compellitur soluere vsuras: vel nō reperere iaz solutas: aut qui obseruāt illa statuta et fm ea iudicāt. Tredecimo qui impediūt iudicium cu- iuscunq; iudicis ecclesiastici: vlt impedi- unt volentes recurrere ad forum ecclesi- asticum in causis ad ipsum pertinenti- bus. Quartodecimo qui absolutōem ab excomunicatōe vel interdico extor- quent peryim. nam talis absolutio non valet: et incurunt nouam excommuni- catōem. Quintodecimo qui occasione sententie excomunicatōis suspensionis vel interdici late in eos seu suos subditos aut eorū rusticos: dederūt licentiaz gra- uandi eos iudices qui tulerūt sententias: vlt iudicis seruos qui literas tulerunt nisi re integra licentiā huiusmodi reuocau- erint vlt si aliq; pcesserint vlt scz aliq; rapu- erint de p̄dictis: si nō reddiderint infra octo dies. Sedecimo qui cogunt cele- brare in loco interdico: vlt ad audiēdum diuina conuocans excomunicatos: et in- terdictis phibens ne moniti exeant ec- clesiā. Decimosextimo suspensivlt inter- dicti si moniti a celebrante missam non exeūt ecclesiam sūt excomunicati: et p absolu- tione ad papā mittēdi. Decimo octauo insecutor cardinaliū seu eporum. vel hec- mādans: vel ratū habēs vlt soci⁹ existēs excomunicati sunt. Idem de his qui pedi- unt visitatōnes monialium: nisi moniti destiterint. Decimonono quicunq; per- sonas ecclesiasticas aut monasteria vel ecclesias eorū spoliauerint vel alias iniu- ste grauauerint p eo q non elegerūt illū p quo rogauerunt. Item vicesimo reli-

giosi qui sine licentiā speciali pprii sacer- dotis solēpnizauerunt matrimonia aut ad ministrauerūt eucharistiaz: seu sacre- yncionis vel baptismatis sacramenta. Item vicesimo primo religiosi qui exco- municatos a canone absoluerūt i casib; non pcessis eis dē. aut absoluerunt a sen- tentiis p statuta puincialia seu synoda- lia pmulgatis. Item religiosi qui alios a penaz culpa absoluerunt. Idē d clericis et religiosis inducētib; aduocēdū: iurā- dū: aut pmittēdū de eligēdo apud eos sepulturā: vel vtiām electā vltērius non mutant. Item religiosi qui temere vbiq; q; habitū sui ordinis deponūt. Insuper monach⁹ mittēs iuxta se habitū sue reli- giōis ad saltandū vel hmoi: h statum re- sūptur⁹. si sit corā laic⁹ excomunicat⁹ ē. si corā clericis tm: nō. vt p3 ne clericivlt mona- chi seclariib; negocijs. ea. vt piculosa li 6. Item religiosi qui infra septa monasterij sine licētia arma tenēt. Item religiosi q cō- fitentib; sibi nō faciūt p̄sciaz d decimis soluendis sūt suspensī a p̄dicatōis offi- cio: donec si cōmode possint faciant eis p̄sciam. Et si interun p̄dicant excomicati sunt. Item de religiosis qui nō fuant inf- dicitū qd mater ecclā seruat. Item religio- si qui p̄ferūt se ad curias p̄ncipū: vt infe- rant dāna suis p̄lat⁹. Item d religiosis q dicūt aliqua p̄ba in sermonib; vel alibi vt retrahāt audicētes a solutōe decimar. Item religiosi sicut et canonici regulares archidiaconi decani p̄positi plebani et alij clerici psonatus hntes: aut etiā qui cūq; p̄sbyteri qui audiūt leges aut phisicā. Item mulieres q dicunt vulgariē begine: et religiosi qui fouēt eas i illo sta- tu sūt excomicati. Item religiosi q accedunt ad studia sine licētia suorū p̄latōr. Item re- ligiosis p̄cipit sub virtute scē obediētie sub interminatōe maledictionis eterne nei sermonib; suis p̄lat⁹ suis detrahāt vel retrahāt alios ab ecclesiaz suarū fre- quentatione. vel indulgentias iconfue- ras pnūcient: et ne retrahant testatores

precept

a restitutioib; debitis aut legat; mfrictio
 eccl'is factis: nec legata vel debita aut
 male ablata icerta sibi vel sui ord'is fra/
 trib; v'l p'uctib; i altioz p'udiciu fieri vel
 erogari pcurat nec absoluat queq; i casti
 bus reseruat pape vel ep'is vel prelatis
 hm'oi: vt de puile. religi. in clementinis
 Item sacerdotes q sepeliunt i cimiterijs
 tpe iter dicti corpora defunctorum i casti
 bus no co'cessis a iure: vel q excoicatos
 publice aut noiatiu iter dictos: aut vsu/
 rarios maifestos sepeliunt. excoicati su't
 Item sacerdos q recipit oblat'oes ma/
 nifesti furarij est susp'esus ab execut'oe
 officij donec satisfaciat arbitrio ep'i Idē
 de ingressu religionis symoniace q dant
 vel q recipiunt excoicati su't. Et sic d alijs
 plurib; casib; q's i iure iuenire poter'z

De excoicatioe minore.

Equitur de peccato eorum qui
 contemnunt minorem excoi/
 nicatioem z ideo non timent co/
 municare cum excoicatis. licet comuni/
 cando m'iozem excoicatioem i curant.
 Notandum q ille q coicatur excoicatio.
 p'io peccat in seipm qz non cauet sibi
 ab ipso q habet morbum contagiosum
 i quovidetur minus amare aiam suam
 q corpus. Q: si sciret se incurere lepra
 corpor'z propter comestionem vna vel lo/
 cutioem: et sic de alijs. q cito accederet
 ad excoicatum: cauet sibi ab excoicatio/
 ri participatioe. Sed lepra aie quaz i/
 currit non curat q tu periculosior est q
 corporis. Item temporalia preponit ta/
 lis aie sue: qz si prohibitum sibi esset sub
 pena vnius floreni ne loqueretur illi ex/
 communicato caueret sibi a damno te/
 porali i quantum possibile est. Sed ta/
 men de gratia ch'i et de aia sua non ti/
 met. Secundo peccat in eum cui com/
 municat. quia cum ipse sit ifirmus vsq;
 ad mortem: ipse aufert ei remedium.
 vel saltem minus efficac reddit dum
 confusionem ipsius minuit per quaz cor/
 rigi debuit. Eccles. 4. Et confusio ad/
 ducens gloriam. psal Imple faces eor/
 rum ignominia. z queratur nomen tuu
 domine. Tertio peccat etiam in eum p
 cuius iniuria excommunicatio lata est:
 quia aufert ei rem suam: idest emenda
 z satisfactionem. quia talis excommuni/
 catus deberet cogi per talem ruborem
 z verecundiam ad satisfaciendum proxi/
 mo leso quam satisfactionem ille imp'e/
 dit qui ei sic participat. Quarto peccat
 etiam in patrem sp'ialem cuius senten/
 tia contemnit. Quinto peccat etiam in
 deum quem in ministro suo contemnit.
 Ipse enim potius p'iuari amat mensa
 dei: idest altaris sacramento q mesa ex/
 communicati: z potius amat societatez
 excommunicati q filioz dei. ideo me/
 rito i inferno erit socius diaboli. qz si ali/
 quis pertinaciter participat excoicatis:
 mortaliter peccat. **Queritur**
 i qbus casibus quis licite coicatur seu par/
 ticipat excoicatio. Respondeo q i qnq;
 casibus. Primo quando qs loq'itur ei i
 his que pertinent ad absolutioem v'l ali/
 as ad salutem aie: lz alia verba icideter
 iterponat vt mag' proficiat. Secundo
 qcumq; aut orator. idest causa oratiois
 vadens: aut peregrin' aut viator: vadens
 i terra excoicatorum deuenerit vbi non
 possit emere vel non habere vbi emat: ta/
 li datur licentia ab excoicatis accipiendi
 propter necessitatem. Tertio vxor exco/
 municati excusatur a participatioe cu
 viro suo excommunicato. Quarto filij
 excusantur a participatioe patris exco/
 municati. Et hoc intelligitur fm Guil.
 de filijs qui adhuc sunt in potestate pa/
 tris z commensales patris. Alij vero fi/
 lij extra domum patris existentes: non
 excusantur. similiter serui et ancille q an/
 te excoimunicatioem fuerunt in seruitio
 illius d'ni excoimunicati. Quinto prope
 ignorantia: cu quis ignorat illu esse excoi/
 catu. Quid aut si sciam habitu aliquoz
 esse excoicatu: h actu no aduertoz com/
 munico ei. R'ndeo fm Guil. Si hoc fa

ducens gloriam. psal Imple faces eor/
 rum ignominia. z queratur nomen tuu
 domine. Tertio peccat etiam in eum p
 cuius iniuria excommunicatio lata est:
 quia aufert ei rem suam: idest emenda
 z satisfactionem. quia talis excommuni/
 catus deberet cogi per talem ruborem
 z verecundiam ad satisfaciendum proxi/
 mo leso quam satisfactionem ille imp'e/
 dit qui ei sic participat. Quarto peccat
 etiam in patrem sp'ialem cuius senten/
 tia contemnit. Quinto peccat etiam in
 deum quem in ministro suo contemnit.
 Ipse enim potius p'iuari amat mensa
 dei: idest altaris sacramento q mesa ex/
 communicati: z potius amat societatez
 excommunicati q filioz dei. ideo me/
 rito i inferno erit socius diaboli. qz si ali/
 quis pertinaciter participat excoicatis:
 mortaliter peccat. **Queritur**
 i qbus casibus quis licite coicatur seu par/
 ticipat excoicatio. Respondeo q i qnq;
 casibus. Primo quando qs loq'itur ei i
 his que pertinent ad absolutioem v'l ali/
 as ad salutem aie: lz alia verba icideter
 iterponat vt mag' proficiat. Secundo
 qcumq; aut orator. idest causa oratiois
 vadens: aut peregrin' aut viator: vadens
 i terra excoicatorum deuenerit vbi non
 possit emere vel non habere vbi emat: ta/
 li datur licentia ab excoicatis accipiendi
 propter necessitatem. Tertio vxor exco/
 municati excusatur a participatioe cu
 viro suo excommunicato. Quarto filij
 excusantur a participatioe patris exco/
 municati. Et hoc intelligitur fm Guil.
 de filijs qui adhuc sunt in potestate pa/
 tris z commensales patris. Alij vero fi/
 lij extra domum patris existentes: non
 excusantur. similiter serui et ancille q an/
 te excoimunicatioem fuerunt in seruitio
 illius d'ni excoimunicati. Quinto prope
 ignorantia: cu quis ignorat illu esse excoi/
 catu. Quid aut si sciam habitu aliquoz
 esse excoicatu: h actu no aduertoz com/
 munico ei. R'ndeo fm Guil. Si hoc fa

Sequarto

do subito non aduertedo: credo q nō
 pecco nec excommunicatōem icido. **Q**
 uerit vtz si excoīcatus intret eccle/
 siam alij teneantur exire. Rñdeo scdm
 Ray. si manifestū est illū eē excommu/
 nicatum etiā alij exire tenentur vl' p'cu/
 raē q ille exeat. xi. q. iij. sicut apli. Quid
 si excoīcat' irrat ecclesiam z sacerdos iam
 incepit missam. Rñdeo fm Ray. si est
 occultū: non debet dimittere officū. Si
 vero est manifestū. moneat eum publice
 vt exeat. Et si quidē non vult exire et sa/
 cerdos non inchoauit canonē: nō debet
 pcedere sed debet dimittere. Si vero p
 usq' ille intraret ecclesiam vel p'usq' sa/
 cerdos eum videret iam canonez incho/
 auit: debet sacerdos pcedere in officio:
 ita tamē q finito canone vel sumpto sa/
 cramento anteq' dicat cōmunionē mo/
 near illum q exeat. Quod si non vult:
 potest sacerdos eum eijcere: z si non po/
 test reijci: in sacrificiam rediens dicat cō/
 munionem z reliqua que post canonem
 restabant. **Q** ueritur si quis
 assurgat vel reuerentiā exhibeat alicui
 excommunicato: vl' inclinēt se salutanti
 se: aut moneat labia quasi resalutans
 eum cum tamē nihil dicat: quid d' illo?
 Respondeo scdm Guil. non incurrit ex/
 comunicatōem: quia pene non sunt ex/
 tendende sed restringēde. Unde q ver/
 bo salutarur ab excommunicato non de/
 bet eum resalutare sed dicere pōt deus
 vos vel te emendet z hmōi. Sciendum
 q quis scienter ab excommunicato mu/
 nus recipit inducendus est: vel q in p'
 os vsus conuertat. Vel etiā benefa/
 ceret si ad ruborem inducēdum excom/
 municato remitteret. Fremytrum exco/
 municatis possit aliquid dari? Rñdeo
 fm Guil: q pōt causa humanitatis z in/
 sustentatōe vite. scz qn indigētes sunt: et
 hoc intelligesolū quo ad necessaria vite
 vt alimēta: vestes z hospitia. Sic tamē
 q p' hoc nō dimittāt laboraē p' abso/
 lutōe. Sec' si petat alia vt cōsilia: vt secu

rimyl' fossorū z hmōi: que non sunt eis
 pcedenda. xi. q. iij. qm multis Sz qd si
 vryocat excoīcatū ad mēsam nunq' dvy/
 or poterit ad ipam mēsam comedere z
 Rñdeo fm Guil. credo q non. tñ pote
 rit ad aliā mēsam i eadē domo ita remo
 te q merito posset dici q nō comedat si/
 mul. Quid si i aliqua domo hospitarus
 sum ad mēsam z supueniarz ingerat se ex/
 comunicat': nūqd teneor surgere? Rñ/
 deo fm Guil. Si ē public' excoīcat': te/
 neor surgere: nō obstāte cuiuscūq' scan/
 dalo. Si ē occult' z nō possuz sine ei'
 nota: nō teneor surgere. Sz supuenien
 te publico excoīcato an ego teneaz exire
 de domo. Rñdeo fm Guil. nō: imo erz
 si scio publice excoīcatū receptū eē in ali/
 qua domo possum ibi hospitari si sit tā
 te capacitatis sic q possū cōmunionē vi/
 tare. Nā licet mihi cū excommunicato in
 eadē camera comedere. h nō in eadē mē/
 sa. Silt' nec i eodē loco iacere. Quid si
 veniā inuitat' ad aliq' festū vl' p'uiuiū:
 z iuenio ibi publice excoīcatū: teneor re/
 cedere. Rñdeo q sic: nec debeo ibi epul/
 lari lz sedeat ad aliā mēsam. qz oēs talif
 cōueniētes ad festū vl' cōiuiū sil' inuicē
 cōmunicare dicunt. Qz aut snia platoz
 valde horrenda est z contemnti val/
 de p'iculosa. ex hoc patz. quia constitu/
 it eum i inimicitia dei. Vñ exēplū legit'
 q Greg' papa' nō' qndā diuitē excoīca/
 uit. Qui cū p'temneret excoīcatōez pa/
 pe tunc miraculo dei cōtōie q nificā/
 runt sup domū ei' recesserunt: z nidum
 transtulerunt ad domum alteri'. Qd
 vidit dictus contumaz z ammonit' a co/
 gnatis suis q h idē cōsiderauerūt i cō/
 nijs. postea hūiliauit eoz suū petēs abso/
 lutōem. Et q cito absolut' fuit a snia il
 la tunc dicte cōtōie redierit z nidū suum
 supra domū suā reportauerūt. Itē aliq'
 exemplū. legit' q i ecclesia sc'i vincenti
 martyris multi passerēs solebāt itraē
 z ecclesiam fedarez diuinū officū ipediē.
 Cum aut non possent excludi: ep's illr

precepto

loci eos excoicauit mortē comminās eis si eccliam deinceps intrarēt. Qui ab ecclia recedentes nunq̄ oīno eccliam intrauerunt: imo si aliquis aliquem capiari violent in eccliam ponat: statim moritur. **I**tem sciendum cum quāto conatur diligentia confessionē penitētiā tibi impositam debeas adimplē: qz negligētia z contēptus penitētiē inūctē facit confessionē p̄cedere non valere. **U**nd in hoc casu sicut in alijs quattuor casibus infrascriptis confessio est tibi iteranda. **P**ro quo sciendum q̄ sūt q̄rtuor casus communes v̄sitati i q̄bus doctores dicunt confessionē eē iterādam. **P**rimus ē p̄t enormitatē sceleris ob quā oportet peccatorē ad sup̄iorē remitti q̄ confessionē remissi audire debet z ab soluere: nisi malit alteri committere. tūc talis peccator tenetur illa peccata reiterare p̄ quibus missus ē ad sup̄iorem p̄ absolutōe. **S**z p̄mus confessor d̄z eum absoluere ab illis a q̄bus potest: nisi p̄fitens excommunicatus sit maiori excoimunicatōe qz tunc a nullo p̄cō p̄t absolui talis confitēs nisi ante sit absolutus ab excommunicatōe: qz scdm̄ doctores absolutio ab excommunicatōe debz p̄cedere absolutōem p̄cōz. **S**cōs casus prop̄t ignorātiā sacerdotis: v̄t p̄te quādo sacerdos ignarus est: querendus tunc ē sacerdos qui sciat ligare z soluere: z cum hoc discernere differentiam p̄cōz: z ei iterum confitendum ē v̄t licētia prop̄t sacerdotis vel autoritate superioris. **E**x quo patet q̄ illi seipsos decipiunt qui ignaros z illiteratos sacerdotes querunt. **T**ertius casus est si p̄fessio nō fuit itegrā qz scient obticuit aliq̄ mortale peccatū: aut etiam si accessit cū voluntate ammōylteri peccādi. **Q**uartus si p̄tēp̄t v̄t neglexit satisfacere: z oblitus ē satisfactōem sibi iniūctā: **N**ā si sciret eā implere vellet cū p̄a p̄tritoz cū bono p̄posito p̄fessus eēt: n̄ oportet reiterare p̄fessionē. **E**t intelligunt isti

duo vltimi casus quādo mutat sacerdotē. **S**i autē ad eundē sacerdotē reuertit: tūc distinguendū est. qz aut recenter ac nouiter cōfessus est: aut tū de memoria sunt elapsa ab ip̄o sacerdote p̄pter diurnitatē t̄pis. in primo casu. s. qn̄ peccata p̄fessa adhuc sunt in memoria sacerdotis: tūc nō tenet om̄ia reiterare: s̄ solum illud peccatū qd̄ scienter obticuit. v̄t etiam illā fictionē q̄ cū voluntate amplius peccandi ad p̄fessionē accessit. **S**ed in casu secūdo. s. quādo peccata sunt elapsa a memoria sacerdotis: tūc tenet om̄ia reiterare etiā si decies esset p̄fessus z sp̄ aliquod peccatū scienter obticuisset: tunc oēs iste p̄fessiones sunt reiterande. qz p̄fitenti vnū peccatū mortale non dimittit a deo sine alio. **V**ersus. *Larga dei pietas veniā nō dimidiabit. Aut totum aut nihil te lachrymante dabit.*

Casus papales.

Ubi man⁹ v̄solētās mittit in clericum vel religiosum. vel q̄ mādat. vel factū eius noīe ratū habet: excoimunicati sunt z mittēdi ad papam. **I**tem incendiarij vel fractores eccliarū seu locoz religiosoz aut cimiterioz excoicati sunt ip̄o facto: z an̄ denūciatōne ab ep̄o absoluūtur: post denūciatōz nō nisi a papa. **I**ncendiarij aliarū domoz nō religiosaz excoicandi sunt. **S**i ergo excoicati sunt z denūciati mittuntur ad papā. **I**tem de ingressu religionis symoniace q̄ dant v̄t q̄ recipiunt: mittunt ad papam. **I**tem q̄ phibent excoicatis z interdicitis ne moniti exeant eccliam om̄es excoicati sunt z mittēdi ad papā. **I**tem qui grauāt eos q̄ tulerūt sn̄iam vel dāt licentiā grauādi eos q̄ tales litteras tulerūt ad papā. vel eos quoz occasione sunt plate sn̄ie. **I**tem q̄ falsificāt bullā vel lrās aplicas. **I**tem clericus p̄cipās sciēter z sp̄ote excoicato a papa in diuini excoicatus est z mittēdus ad papā.

Casus episcopales

Laspematores dei z scōrū. **I**tem

Se quarto

fractores votorum. Item periturus scilicet in iudicio. vel etiam qui recipit iuramentum illius quod scilicet false iurare. Item falsus testis in iudicio. Item sortilegi: et qui demones inuocant pro furto manifestando. Item qui carminant homines vel pecora vel qui crediderunt eisdem carminibus: et fecerunt se scilicet carminari: et sic de alijs diuinationibus quibuscumque. Item qui de florat virginem. Item qui committit adulterium. Item qui committit incestum cum consanguinea: et si committit cum consanguinea uxoris sue: a modo non potest petere debitum ab uxore: sed tenetur reddere. Item qui peccauit cum paganam vel iudeam. Item qui peccauit contra naturam commisit cum seipso vel cum alio vel cum bruto animali coeuit. Item qui contraxit matrimonium post votum castitatis emissum. Item qui contraxit matrimonium post sponsalia cum alia. Item qui clam destine contraxit matrimonium vel contra interdictum ecclesie. Et nota quod clam destina matrimonia duobus modis fiunt. Uno modo cum occulte et sine presentia testium contrahunt: ita ut exinde legitima probatio non appareat. Alio modo dicuntur clam destina cum sine solennitatibus contrahunt consuetis in facie ecclesie. Ideo autem clam destina coniugia prohibentur quia si talia contraherent discordes fierent. et cohabitatio inter uicem non haberet. ecclesia eos compellit ad cohabitandum neque: id est necesse est in facie ecclesie habere: ut autem foris ecclesie matrimonia contrahantur. Item qui vel qui peccauit aborsum vel sterilitatem siue in se siue in alia. Item oppressores filiorum ex proposito sine conatu. Item parentes qui negligenter pro uero aut baptismum decedunt. Item mulier qui concepit a non suo viro legitime. quem uir credens filium suum in primu dicitur aliorum heredem instituit. Item qui illicitate peccat quod uir non potest cognoscere uxorem suam. Item qui machinat in morte legitime sue: et e converso. Item qui cognouit moniale consecratam vel non consecratam: siue fuerit uxor siue non. Item mulier cognita a viro religioso. Item ille qui peccauit cum ea quam baptizauit

vel cuius confessionem audiuit. Item qui baptizauit puerum proptum absque necessitate: vel tenuit ad baptismum seu confirmationem. Item clericus seu presbyter cuius negligentia furtum sublatum est ab ecclesia. Item sacrilegi qui furtum committunt in locis sacris. Item violatores ecclesiarum seu cimiteriorum per effusionem sanguinis vel seminis. Item qui cum aqua benedicta vel chrisma te vel baptismate vel cum eucharistia vel alijs sacris vel sacramentis maleficia exercent. Item qui credidit hereticam prauitatem absoluedus est quo ad peccatum. sed non ab excommunicatione nisi a papa vel eius licentia. Item symoniacus in beneficio non curato. sed post resignationem quo ad peccatum: sed non quo ad dispensationem. Item qui celebravit excommunicatus quo ad peccatum: sed non quo ad irregularitatem. Item qui celebravit in altari non consecrato vel sine sacris indumentis vel non ieiunus. Item ordinatus ab alieno episcopo sine licentia proprii episcopi quo ad peccatum. Item clericus per saltum promotus quo ad peccatum: sed non quo ad dispensationem. Item qui luxurauit in ecclesia maxime consecrata. Item qui contra mandatum episcopi sepeliuit corpora excommunicatorum vel manifestorum usurariorum. Item usurarius cuius peccatum non dimittitur nisi restituat ablatum. Item omnis publicus criminofus. Item qui confectum falsum instrumentum. Item raptorem mulierum. Item falsarium litterarum vel monetarum. Item omnis homicida uoluntarius vel casualis. Voluit tamen domini decanus et capitulum bambergense. quod homicide et oppressores filiorum uoluntarii et ex proposito mittantur ad papam et ad sedem apostolicam: propter horrorem criminis in terrorem aliorum: non tamen propter necessitates iuris. Versus de casibus papalibus. Ad papam feriens clericum. falsarius. uolens Ecclesiam. symoniacus celebrare ligatus. Iussu prelati nolens exire ligatus. Versus de casibus

precepto

episcopalis. Qui facit incestum: de/
florans. aut homicida. Sacrilegus. pa/
tris percussor. vel sodomita. Et voti frac/
tor. p̄iurus. sortilegusq;. Suscipiens fur/
tum. faciens symon. ordine sacrum Fal/
sum testificans. partum qui suffocat ei?
Raptor. adulterium. dans toxica. vel
fenerator. Accumbens pecudi. pueri ne/
glector alendi. Qui propum tradens
dominū macrare videtur. Furtum susci/
piens. es doris et ecclesiarum. Si quis
commisit maleficia cumq; sacratis. At/
q; heresis fautor. rapiens furtim sacra/
mentum. Si quis maiori manet ex ana/
themate vincens. Pontificem querat.
nec nō qui miserat ignem.

De ieiunio.

Bedire etiam debet libet̄er pre/
lato suo quilibet quādocūq; p̄/
cipit ieiunare sub p̄cepto. quia
quācumq; transgressus fueris ieiunium qd̄ ē
sub p̄cepto ecclesie sciēt̄er et sine causa et
ex p̄temptu peccas mortaliter. Secus
est si ex causa rationabili solueres ieiunium.
Unde queritur de pauperibus et
mēdicātib; vtrum obligēt̄ur ad ieiu/
nium ecclesie. Respondeo fm̄ Tho. se/
cūda sc̄de. q. c. lviij. Si possunt habere
tātum simul q̄ sufficeret ad vnam come/
stionem nō a ieiunio excusant̄. Similit̄
et quādo p̄pter p̄cedentē inēdiam ieiu/
nium ferre nō possunt. Ex isto possum?
elicere q̄ isti potius ad ieiunium obligant̄
qui habēt sufficiēt̄er comedere et bibere
et etatem et vires ad hoc. Quid de pere/
grinātib; et laborātib;? Respondeo fm̄
Thomā vt supra. Si pegrinatio et la/
bor cōmode possunt differri vlt̄ dimini/
absq; detrimento: nō sunt p̄pter hoc iei/
unia ecclesie dimittēda. Si aut̄ immi/
near necessitas multū laborandi vlt̄ ma/
gnas dietas faciendū: si simul cū hoc nō
possunt ieiunia obseruari: nō obligatur
homo ad ieiunādum. Videt̄ tamen in/
talibus esse recurrēdum ad superioris dis/
pensationem: nisi forte nō esset consuetū

quia p̄lati dissimilantes videntur anue/
re. **R** Quid de mulierib; p̄gnā/
tib; et lactātib;? Respondeo si necessi/
tas debilitat̄ corp̄alis impedit eas: nō
tenēt̄ur ad ieiunium. imo si timeat̄ p̄ba/
bilit̄ de piculo earū vel abortu nō solum
p̄nt h̄ tenent̄ solue ieiunium. sic; Buil. po/
nir: vtrū vxores p̄t̄ phibitionē viroz
debeāt dimittere vota: nō tñ ieiunia ab/
eccia p̄stituta. qz deo et eccie pl̄ est obe/
diendū q̄ hominib;. sed ieiunia que
vouissent sp̄ote illa p̄mittere possent
p̄pter phibitionē viroz. **S** Sciē/
dum q̄ quilibet ad prompte obediēdū
suis superioribus merito debz induci p̄/
ter tres p̄rogatiuas ipsius obedientie.
Prima est. quia obedientia est via certa
salutis eterne. qz sicut p̄ inobedientiam
homo fuit expulsus a gaudijs parady/
si: ita per obedientiam certitudinaliter
oportet illuc redire. Unde figura hu/
ius legit̄ur de tribus magis qui per ali/
am viam reuersi sunt in regionem suam
vt exponit Grego. Secūda quia obe/
diēt̄ia est schala regni celestis et felicit̄/
tis eterne. Insuper est etiam clavis eter/
ne iocūditatis. quia sicut nobis p̄ inobe/
diēt̄iam aditus eterne iocūditat̄ clau/
dit̄ur: ita ecōtrario per obedientiam no/
bis aperitur. Tercia est q̄ p̄latus est
in loco dei: et ergo subditus debet habe/
re p̄latum quasi vicarium dei. quia tan/
tam mercedem obediēt̄ie accipiet qui p̄/
lato obedit in bono qd̄ iuberyt si deo in/
hoc obediūisset. **Uñ** et eis dicit dominus
Luce. x. Qui vos audit me audit: et q̄
vos spernit rē. **Uñ** etiam p̄latos dñs
nominat de eos: Exo. xxij. Dñs non de/
trahes. **Uñ** subditis murmurantibus
moyses dixit Exo. xvi. Nō contra nos
est murmur vestrum: h̄ contra dominū
Ergo p̄tra p̄latos non est murmurā/
dum. h̄ eis humiliter obediendū sic;
dño. **Uñ** Bern. Quicquid vice dei p̄/
cipit homo qd̄ sit certum non displicere
deo: hoc nō est accipiendū quasi p̄ced

Se quarto

plat homo: h̄ quasi deus. ¶ **S**ecundo pa-
 trem spūalem honorare debem? sibi de-
 bitū iusticie integraliter psoluēdo. vt vi-
 delicet sacrifices qñ fuerit sacrificandū.
 et decimā prestes de oibus bonis tuis
 et etiā sibi psitearis qñ fuerit psitendū
¶ **Q**uerit quō decime et talia sunt
 soluēda. Respondeo fm̄ Bui. lugdu-
 neū. q̄ de meliorib; sunt soluēda et non
 de deteriorib; **¶** **U**n̄ Ecclī. xxxv. Nolī of-
 ferre munera praua: nō em̄ suscipiet illa
¶ **I**tem Numeri. xvij. Oīa que offert; de
 decimis optima et electa erūt. Item de-
 bent etiā solui absq; mora. vñ Exodi.
 xxij. Decimas et p̄mitias non tardabis
 offerre. Item integre sunt etiam soluen-
 de hm̄oi. vñ Ecclī. xxxv. Bono animo
 gloriā redde do: et nō minuas p̄mitias
 manuū tuaz. Sed hic pauci sunt q̄ de-
 cimas sp̄ote et integre soluūt: cū tamen
 sit p̄ceptū Malachie. iij. Inferte om̄es
 decimas in horreū meū. Seruātes at̄
 illud p̄ceptum in q̄tuor remunerantur.
¶ Primo remuneratōe temporalī: que est
 abundātia rerū. Secūdo remuneratōe
 corpali: que est sanitas corpoꝝ. et de his
 duob; dicit Aug⁹. Si decimas dede-
 ris nō solum abundātia fructuū recipi-
 es: h̄ etiā sanitatem corpis conseqr̄is.
¶ Tertio remuneratōe spūali que ē ad ep̄-
 tio p̄mior et peccatoꝝ venia. de his duo-
 bus dicit Aug⁹. Qui sibi vult eternum
 p̄m̄ium p̄parare ac peccatoꝝ veniam. p̄-
 mereri: decimas reddat. **¶** **U**n̄ legit̄ exē-
 plum. Miles quidā in dādis decimis
 erat deuotissimus. habebat aut̄ vineā
 quandā que solebat ferre annuatim de-
 cem carrucas vini. tpe v̄eo quodam de-
 dit nisi vnam carrucā vini Quo viso di-
 xit miles. quod meū erat dominus mi-
 hi abstulit: ego illi portionem suam nō
 auferam. s. decimam p̄tem de decē car-
 rucis: vade et da sacerdoti hanc carrucā
 quod et factum est Eodem tempore fra-
 ter militis sacerdos quidam transiens
 iuxta vineam predictam refertam vuis

inuenit Et arguens fratrem de tāta ne-
 gligentia collectōis vuarum quare tam
 diu cū collectura tardass;. Et miles estī-
 mabat eum loqui talia ex quadam sub-
 sannatiōe. Tūc dixit sacerdos seriose vi-
 neam vuis esse plenissimā. Et sic inue-
 tum est q̄ vberiores fructus tūc habuit
 q̄ habuerit aliquo āno preterito **¶**
¶ **T**ertio honorare debemus patrem
 spūalem ei honore et reuerentiā exhibē-
 do. et de hoc scribit Ecclī. vij. Honorifi-
 ca sacerdotes et da eis p̄tem vt manda-
 tum est tibi. Sed ve illis q̄ sacerdotes
 nō honorāt: h̄ ip̄is detrahūt et infamāt
 qui rursus crucifigūt filiū dei in semet-
 ipsis: vt ait ap̄ls. Nā quoties sacerdo-
 ti vel religioso detrahis toties spineam
 coronam capiti christi imp̄mis. quia ip̄-
 si sunt caput et superior pars ecclie mili-
 tantis. Quoties autem ip̄is iniuriā fa-
 cis toties ip̄m xp̄m clavis p̄figis Quo-
 tiens eis p̄uitiatus fueris toties in facie
 em̄ xp̄i p̄p̄uis. quoties ip̄os exosos ha-
 bueris vel dicta eoz exprobraueris: to-
 tiens lancea latus xp̄i trāffigis. **¶** **U**nde
 cū xp̄s ostēdere voluerit quātum istud
 peccatum detestetur: declarauit hoc in
 pena insolita quā dathan et abyron p̄-
 tulerunt dū eos viuos terra absorbit
 p̄ eo q̄ ip̄is sacerdotibus insultauerūt
 et ignē alienū obrulerūt. Ex quo patet
 q̄ sacerdotes ab om̄ibus merito st; ho-
 norādi p̄pter tria. Primo p̄pter tuā vt̄-
 litatem. quia per absolutōem te a pecca-
 tis purificant. et per sacramēta in eē gra-
 tie te cōfirmant. et regnum celozum per
 clauem suelinguētibi aperūt et referāt
¶ Secundo ratione dignitatis: que tāta
 est q̄ suum creatorem mirabiliter creat.
 et pro humana salute immortalem hos-
 stiam consecrant. **¶** Tertio ratione pote-
 statis. quia iram dei per oblatōem suā
 placant. et manū dei ad v̄lascendū erect-
 tam quodāmodo immobilitant virtu-
 te oblationis pro te facere. **¶** **U**nde aucto-
 ritas. Sacerdos est sigillum dei: clauē

precepto

per celi: os ecclesie: sepulchrum xpiani-
marum: medicus: dignior angelis: gallus
excitans clamore suo a somno peccati.

Quod pater est honorandus triplici

Atrem celestem. scilicet supernaturalē
id est ipm deum pater omnino
tentem honorare debes triplici-
ter. Primo in seipso. Secundo in unico ei
filio iesu chro. Tertio in eius matre vir-
gine benedicta et gloriosa. In se siquidem
debes honorare celestem patrem triplici-

Primo sibi p omnibus beneficiis tam
donis naturalibus quam gratuitis devotas
et iuges gratiarum actiones referendo. ad
quod frequendum remonet scriptura p
pheta dicente. Benedicā dñm in omni
tpe. Ad hoc etiam te monet tota natura
Videmus enim quod aviculae statim cantant
et creatorē suū laudant cum in aurore lucet
et diei diuinū beneficium sentiunt. Val-
de autē est absurdū quod ibi obmutescat crea-
tura rationalis ybi deo plaudent creatu-
ra irrationalis et iubilat. Ad hoc etiam te
excitat natura tua propria. nam in corpore
humano formavit natura tot membra ut
dicunt philosophi: quot sunt dies in anno.

Et ex hoc rationali instinctu informet
ut nulla dies transeat sine laude diuina et
gratiarum actione. **S**ecundo modo ipm
patrem supernaturalē honorare debes
omnes actiones tuas cogitationes et affecti-
ones in suam laudem et gloriam referendo
Ad hoc hortatur nos apostolus cum dicit
Colocē. iij. Omnia quecumque facitis in
verbo et opere: omnia in nomine domini
nostri iesu chri facite. Omnia scilicet ve-
stra dicta vel facta et cogitata in eius glori-
am et honorem referendo. Et ex hoc tue
actiones non censentur humane: sed potius
celices diuine: quia celicam formam
ipsis imprimis quando in eis solum di-
uinum honorem intendis. **C**ontra deo
maximam iniuriam irrogat qui in suis
actibus intendit ostentationem propriam
aut complacentiam humanam. **E**xemplū
de illo qui arborem fructiferam planta-

uit in horto suo et alius sibi pro solentiam
surripit et in horto proprio reponit. Nam ar-
bor fructifera est bona voluntas per di-
uinam gratiam irrigata et fecundata: que
tot fructus bonos producit: quot actus bo-
nos et meritorios elicit: quā tunc de hor-
to dei euellimus et in hortū diaboli tran-
splantamus quando de actibus virtuo-
sissis de alijs donis nobis diuinitus con-
cessis superbimus et nobis ipsis ascribimus:
vel per eorum recognitionem de laudibus de-
bitas non referimus. **T**ertio ipm ho-
norare debes cum pro omnibus et sup om-
nia diligendo. Ad quod potissime mo-
ueri debes ex eo quod tantis amoris bene-
ficijs te diligendo dorauit et puenit: nā
cum non esses de nihilo te creauit. Cum pro-
ditus esses: te proprio sanguine redemit
ut beatus esses: et seipm in laboris tui pro-
mū repromisit. **Gen. xv. Ego ero mer-
ces tua magna nimis. Ideo aures fm
Aug. Te tam multiplici dilectione pro-
uenit ut omnem ingratitudinem et repidita-
tem sui amoris in corde tuo excluderet:
ut si quandoque piguisset amare: iam non
pigeat reamare quod autē deo sit multū ac-
ceptum eū diligere et laudem eius in om-
nibus querere: et ei in omnibus tam in pro-
speris quam in aduersis semper gratiarum ac-
tiones referre: et insup ipsi homini multū
utile et salubre patet per illud exemplū
Legitur quod quidam monachus ordinis ci-
sterciensis fuit cuius virtute multi sanabantur
firmi: maxime ex contactu vestimentorum
eius. Qui cum interrogaretur ab abbate
que esset virtus miraculorum. Respon-
dit non pre ceteris fratribus laboro ieiunio
vel oratione. sed hoc vnum scio quod extolle me
non potest prosperitas nec frangere aduersi-
tas. Cui abbas. Non turbauit quod mi-
les quidam nuper grangiam nostram in-
cendit? Respondit non. Totū enim deo
commisi si modicum habeo cum gratiarum ac-
tione recipio: si multum iteque gratias ago
Et cognouit abbas quod virtus tantorum
miraculorum esset amor dei: et contemp-**

Se quarto

rerum terrenarū **X** **C** Patrē celestē se-
cundo modo honorare debes ī filio ei⁹
bñdictoynico domino nostro iesu ch̄o
z hoc tripliciter. Primo saltem semel in
anno ipsum ad tuum hospitium iuitā/
do. Scias autem q̄ quotiēs deuote cō-
municas: totiens ipsum ad tuum hospi-
tium iuitas. **C** Sciendum q̄ quilibet
fidelis postq̄ ad annos discretionis p-
uenerit confiteri tenetur omnia peccata
sua: z cōmunicare saltem semel in anno
sc̄; ī pascha: nisi de consilio sui sacerdot⁹
vel ppter aliam causam rationabilē ad
temp⁹ abstineat: vt patet extra de peni.
z re. ca. **Dis.** Et q̄cunq; saltem semel ī
anno non cōmunicando statutum eccle-
sie pertinaciter violauerit peccatur mo-
tale incurrit. Secundo vt eius filius be-
nedictus ī sacramento altaris q̄libet chri-
stianus ad minus semel ī die libent⁹ vi-
deat z missam audiat: qz ex illa visio tri-
plex solatium hoī puenit. Primū est de
peccatis cōpūctio. Exēplū de petro: q̄
statim visu xp̄i post negatōem compū-
ctus fuit. z seipm hūiliter recognouit.
Et sicut quoq; contigit ex deuota contē-
platōe sacramenti q̄ peccator compū-
gitur: z peccata sic ei dimittunt. Exem-
plū de publicano: qui in contritiōe vera
dixit. Deus p̄pici⁹ esto mihi peccatori. Se-
cundū est q̄ angeli cū eodem hoīe solēt
gratāter habitare. z talis homo p̄ficiat
rā ī donis spūalibus. sc̄; ī virtutibus q̄ ī
corporalibus. id est necessarijs corpor⁹.
Tertū q̄ tali hoī ī iudicio coras oībus
gratiarū actio maior a dom̄o referet: et
coram oībus ī celo acceptior familiarior
z dilectior erit. Tertio quādo cunq; ī
ecclesia vides corp⁹ xp̄i ī missa eleuari seu
ī via portari: vel et⁹ audis nolam aut cā-
panā ad eleuatōem pulsare: te ipsum fle-
ris genibus humiliter: z cum reuerēter
z deuote adores. Id est quod hortatur
ap̄ls philippē. ij. In noīe dom̄i om̄e
genū flectatur. zc. Unde q̄libet non so-
lum quādo videt corpus xp̄i eleuari in

missa: sed et⁹ quādo non potest esse ī ec-
clesia p̄ laboribus suis z audit pulsus q̄
fit ī fra eleuatōnem corpus xp̄i debet ge-
nua sua flectere z deum humiliter inuo-
care. Unde legitur exemplū de hoc q̄ q̄
dam mulier a diabolo temptata laque-
um ad suspēdū sibi p̄parauit. Que dū
cepta conaētur perficere: ecce p̄ eleuatō-
ne corpus xp̄i iuxta morem campanel-
lam audiuit. Tunc illa mulier flexis ge-
nibus deuote dixit. Aue iesu xp̄e fili d̄i
miserere mei. Et ecce mox trabs z funis
suspēdy fracti sunt demonibus fugien-
tibus z dicentibus. Quia virtus presen-
tie corpus xp̄i te liberauit a temporalī
z eterna morte. **X** **C** Patrē celestē
tertio modo honorare debemus ī m̄re
sui filij benedicti. Que mater merito ab
omnib; hominibus ē venerāda: qz a dō
donata est in matrem omnib; hominib;
vt ip̄s in omnibus necessitatibus sub-
ueniat. Circa cui⁹ adiutorium quattuor
sunt cōsideranda. p̄mo q̄ efficacit ad-
iuuat: Secūdo vnde hoc habeat q̄ taz
potēs ē. Tertio qualit̄ adiuuat. Quar-
to ppter quid adiuuat. z hoc itō. qz p̄t
z sc̄t z vult. Ipsa enim habet ad adiu-
uandum posse: quia est mater omni-
potētie. Unde Bernardus. Data ē tibi
omnis potestas in celo z in terra: vt om-
nia quecunq; volueris valeas īpetrare.
Item habet adiuuandi sapientiam: qz
cognoscit defectus nostros et necessita-
tes nostras. Ergo dicitur mater sapiē-
tiaz agnitionis. Unde Eccl̄. xxiiij. Ego
mater pulchre dilectōis z timoris et ag-
nitionis z sancte sp̄i. Item habet adiu-
uandi velle: quia est mater misericordie
z bonitatis. Sciendum q̄ magnitudo
misericordie virginis marie ostenditur
ī hoc q̄ eius misericordia precellit om-
nium sanctorum misericordias in celo
viuentium. Unde assimilatur oliue cā-
pi que est omnibus patens z cōmunis.
Eccl̄. xxiiij. Quasi oliua speciosa ī cam-
pis. Nam omnibus personis miseretur

precepto

nobilibus: ignobilibus: sanctis: infirmis
diuitibus: et pauperibus: iustis et iniustis
iuuenibus et antiquis. Item omnibus
morbis et infirmitatibus subuenit si p
honore dei est et homo liberetur ab ill.

Unde sciendum quod sancti non iuuant
hominem nisi quantum deo placet et sa/
luti ipsius hominis expediens est. Ergo
credere diffinitive ut qui honorat illum
sanctum: vel quod hoc facit vel quod hoc dimittit
ad honorem illius vel illius sancti quod ideo
sibi hoc contingat vel hoc eueniat: hoc sic
credere est erroneum. Quod forte sic voluntas
dei est. ut non liberet a tali infirmitate vel
tribulatione vel necessitate. Et sancti non
orant pro nobis nisi in quantum cogno/
scunt deum se uelle eos exaudire. Quia
forte talis infirmitas vel talis necessitas vel
paupertas est tibi causa salutis: et preseruat
te forte a peccatis: aut forte deus ex mise/
ricordia sua uult sic punire in presenti pecca/
ta tua: aut per has tribulationes auge
re meritum tuum. Unde Hugo de sancto
Victore. in libro de anima. Quos/
dam presciens deus multa peccare pos/
se flagellat in infirmitate corporis ne pec/
cent: ut eis felicitas sit frangi laboribus
ad salutem quam remanere incolumes ad da/
natorem. Unde Augustinus in libro de ci/
uitate dei. Deus cum aduersis rebus exagitat:
aut merita examinat: aut peccata casti/
gat: aut mercedem tibi eternam pro tole/
ratis malis temporalibus seruat. Et er/
go cum puer tuus infirmatur: aut aliquis
defectus habet: et tu imploras et iuocas
patrocinium alicuius sancti. committit hoc
debes deo et illi sancto utrum expediat:
et non diffinitive tenere nec credere si hoc
vel hoc faceres quod puer tuus propterea
liberaretur. Quia tu forte cum peccatis
tuis demeristi quod deus te punit in pue/
ro tuo ut per has tribulationes et occu/
pationes quas habes cum puero pecca/
ta tua cognoscas: et sic cum deuotione deum
iuoces: et merearis remissionem peccatorum.
Et tamen nihilominus sancti innocen/
ter

ter honorandi sunt cum magna fiducia
quia meruerunt hoc apud deum quod pos/
sunt nobis subuenire in nostris necessi/
tibus. Item misericordia marie ostendit
dicitur pro alijs sanctis: quia iuuat in om/
nibus locis: in mari: in terra: in domo:
in campo: in mensa in lecto. Item in om/
nibus operibus diu nocturnis: de mane:
de sero: in iuuentute: in senectute: et sic de
alijs. Unde Bernardus. Virgo bea/
ta omnibus veniam petentibus miseri/
cordie sinum aperit: reus obtinet veniam:
egris medelam: pusillis corde robur: af/
flictiis consolationem. periclitantibus ad/
iutorium et liberationem. Unde Chry/
sostomus. O dulcis uirgo non est fas te
posse illum deserere: qui spem suam fi/
ducialiter in te ponit. Ex his patet ma/
gnitudo misericordie marie. aa

Circa secundum notandum uirginem ma/
ria hoc habeat quod tam potens est in ce/
lo et in terra. Respondetur quod hoc habet
triplici ratione. Et hoc patet ex eo quod quis
potest apud aliquem regem terrenum habere
magnum posse: aut ratione parente/
le: aut ratione gratie inuente circa illum
regem: aut ratione beneficii quod exhibuit
illi regi. Ista triplici ratione beata uir/
go apud regem celestem obtinuit magnam
posse. Primo ratione parentele: quia est
mater regis eterni. Et ideo merito ha/
bet magnum posse tanquam mater regis cele/
stis. Hoc signatus est. in Regum. in. ubi
dixit salomō. Bersabee matri sue Pete/
mater meam a te. Secundo habet magnam
posse ratione gratie inuente. Unde dixit ei
angelus in annuntiatione. Inuenisti enim
gratiam apud dominum. Et non tantum
apud deum inuenit gratiam: sed etiam apud
totum mundum. Unde Bernardus. Unde
dicitur Maria gratia plena: quia deo
angelis et hominibus est grata: deo pro hu/
militatem: angelis pro seruitutem: ho/
minibus pro fecunditatem. Tantam gra/
tiam apud deum inuenit quod eam ab eis
f 2

Se quarto

no sibi in mēz elegit. **T**ertio tāta grāz inuenit q̄ oēs petitiōes eius exaudit. **U**n̄ ij. Regum. ij. **O**m̄e qd̄ petieris a me: impetrabis. Illa vero dixit salomō matri sue: sicz x̄ps d̄t matri sue. **T**ertio h̄z magnū posterōne meritū. Quia ip̄a sup̄ oēs puras creaturas merita cumulauit. **P**ro quo sciendū q̄ eius merita sūt nobilia magnaz multa. **P**rimo dico nobilitā p̄t̄ imediatiōem. nā opera miscēdie q̄ nos iubemur pauperibus exhibē: ip̄sa imediate in ip̄m deum exercebat. **I**p̄sa enim cum lacte suo potauit: et pauit. **H**ospitio vteri sui hospitaui: vestiuit euz humanitate. scz corpore: quod d̄ purissimo sanguine eius factum est cooperatione sp̄s̄ sancti. **I**acentem in cunis: pendētem in cruce tanq̄ in carcere visitauit: quia iuxta crucē stetit: et sepultuē eius interfuit. **S**ed quia opa miscēdie q̄ nos facimus pauperibz exhibem: ip̄sa imediate in ip̄m deum exercebat. **E**rgo eius merita sūt nobilioza merita nostris. **S**cdo fuerunt eius merita magna p̄t̄ duplatam operatiōem. qz si mulz semel contēplatiōem et actionē exercebat. **N**am in eo q̄ nutriuit ih̄m necessaria corporis ministrādo: in hoc ip̄sa intendit deo: eius deitatē sublimiter contēplādo. **T**ertio eius merita fuerunt multa p̄t̄ continuatiōem: quia sine cessatiōe meruit: et merita cumulauit. **S**ed diceret: quō semp meruit: et ne aliq̄n comeditz bibitz dormiuit. **R**espondeo q̄ illa oīa necessaria corporis discretē ordinauit: q̄ etiam cessando ab operibus et quiescendo semp meruit: et hoc ex feruenti charitate. **E**t hoc nō est mirum: quia nobis est possibile semp mereri in omnibz que facimus v̄l dimitimus. cum in gratia dei sumus et omnia ad deū referamus. **U**nd̄ ap̄ls Ro. 8. **S**cimus qm̄ diligentibz deum omnia coopantur i bonum. **I**n hoc etiam precellimus sc̄tōs i celo existentes. qz nihil amplius mereri possunt. **S**z nos pos-

sumus in p̄sentivita semp mereri. **U**erbi gr̄a. **S**i comedis p̄t̄ confortatiōem nature: et cum gratiā in actione cibis tuis laudat deum: et sic comedēdo mereris coronā vite eterne. **S**i dormis intentione ea vt fortior fias ad surgēdū et seruendū deo dormiēdo mereris. **G**reg. **S**omn̄ sc̄tōz non vacat a merito. **I**tem si laboras manualiter ea intentione vt habeas vnde tey p̄orem tuam et pueros de iustis bonis nutrire valeas. vt non indigeas furari: nec quicq̄ iniuste lucrari v̄l si laboras vt penitentiā. **A**de humano generi iunctaz pficias. **E**t quando cum qz haz trium intentionū vnam habes: et sic in gratia laboras: semp mereris in quolibet opere coronā vite eterne. **E**rgo pistoz non p̄t̄ pinsere panem quin si mereatur coronam. **S**imiliter faber sutor rusticus et sic de alijs laborantibz. **E**t pro vno die in quo fideliter laborasti habebis maius premium q̄ totus mūd̄ valere potest. **U**nd̄ ps̄. **L**abores manuum tuaz qz manducabis. et **U**nde Bernardus de consideratiōe. **S**i labor occurrerit merces inuiter vnusquisqz enim fm̄ suum laborē mercedē accipiet. **U**nde Ambrosius. **B**reuis huius laboris ē meta: sed corona p̄t̄etua. **T**ertio sciendum qualiter beata virgo adiuuat. **I**p̄sa quidem iuuat hoīem in omni statu. scz in vita: in morte: et post mortē. **U**nde canitur de ea. **M**aria mat̄ gratie mater miscēdie. et c. **A**diuuat quidem in p̄sentivita tam malos q̄ bonos. **B**onos. scz eos in gratia confortando et eis gratiam augmentādo. **I**deo d̄r. **M**aria mater gratie. **M**alos vero ad misericordiā et penitentiā reducendo. **I**deo dicitur **M**ater miscēdie. **L**itea qd̄ queritur. **U**trum ip̄a vel eius filius sit magis misericors. **R**espondeo q̄ filius eius: quia sicut est infinite potentie: sic est infinite miscēdie. **U**nde ps̄: **M**iseratiōes eius super omnia opera eius. **S**ed ip̄a dicitur mater miscēdie: quia semp m̄

precepto

sericorditer agit. Sed filius eius est iustus et misericors in omnibus operibus. Ideo dicitur. Mater misericordie. Adiuuat etiam in morte ab insidijs diaboli protegendo. Ideo subditur. Tu nos ab hoste protege. Adiuuat etiam post mortem animas in suis manibus suscipiendo et in celum deducendo. Et ideo subdit. Et in hora mortis suscipe. **¶** Quarto propter quid nos adiuuat. Pro quo sciendum quod virgo gloriosa iureiurando teneatur obligatur nobis peccatoribus misericordiam et gratiam exhibere et nullo modo valeat a nobis continere misericordiam. Etiam si vellet iusto dei iudicio conuincit oportere gratiam nobis dare. Et hoc ostendit triplici ratione. Primo conuincit nobis gratiam exhibere propter ipsius gratiam uentorem. Humanum enim genus in lapsu primorum parentum gratiam perdidit: quam angelo testante Maria inuenit. Sic enim ait angelus ut habet Luce. p. Inuenisti enim gratiam apud dominum. Iustum autem est tam in iudicio ecclesiastico quam ciuili ut qui rem alterius inuenit e restituat cuius erat. Et sic per iustam sententiam cogitur maria nobis peccatoribus qui gratiam perdidimus restituere uel nolit. Secundo cogitur nobis misereri propter maternum affectum: nam ex eo quod eius filius dignatur dicere esse frater noster. iuxta illud psalmi. Narrabo nomen tuum fratribus meis. Item in euangelio dicit Christus Magdalene. Glade et dic ad fratres meos. Item ascendo ad patrem meum et patrem vestrum. Ex hoc iusta ratione cogitur esse mater nostra. Scimus autem quod omnis mater diligit filios suos. Unde sicut ihesus christus secundum deitatem naturalis est filius patris: et omnes electi filij adoptiui. Sicut similiter ihesus christus secundum humanitatem est filius virginis marie: et nos eius filij ex materna affectioe. Hinc est quod Luce. i. dicit. Deperit filium suum primogenitum: quia primogenitus eius filius iusto ordine dicitur respectu

nostri qui post illum eius filij sumus. Ex hac autem materna affectioe cogitur habere curam nostri. Scimus quod omnis mater animalium volucrum serpentum etiam quantumcumque venenosam habeant ferocitatem: diligit tamen immo cogit diligere refectum suum. Quod si tam fortis est natura ut omnis creatura ex virtute materna cogit uelle bonum filiis suis: multo magis diuinus affectus in matre dei cogitur nos amare. quia filius dei qui in misericordia venit in eius uisceribus: immo qui misericordia dicitur et est. Ipse fecit eius uiscera in eternum misericordiam redolere. Hinc Bernardus. Qui pomum in manu habuerit per medium diem: per reliquam partem diei manns redolet odorem. Sicut similiter quia misericordia que deus est in eius uisceribus nouem mensibus requieuit. ideo eius uiscera redolent misericordiam in eternum. **¶** Tertio cogit nobis misereri ex filij recommendatione. Ad hoc enim elegit filius marie tempus et locum aptissimum quo nos recommendaret matri: hoc est tempus passionis et locum passionis quo dixit. Mulier ecce filius tuus: ut ex loco et tempore ipsam recommendationem ei profundius inculcasset. Nam nomine iohannis qui interpretatur gratia: omnes peccatores conuersi ad dominum intelligunt quod in illo loco et tempore matri recommendare uoluit: ut cum ira dei iusto dei iudicio egredere ad puniendum et damnandum peccatores: ipsa memor loci et temporis passionis pro nobis affectuosius interpellaret ac si in illa causa seu recommendatione filius eius ei diceret illud Esate. xvi. Absconde fugientes et vagas ne perdas. ac si diceret. Et de mater oculis cordis et corporis quos quantum et qualia pro peccatoribus patior. et eos tibi habeas recommendatos. Licet hec multa et magna sit valde misericordia matris christi super peccatores tamen maior est misericordia filij: ut patet quia ipse est misericordia habens misericordiam essentialiter in infinitum: affectus

Sequinto

sius cupiens nos saluari q̄ damari.
Et ideo matrem sue passioni interesse vo-
luit: vt per suam intercessionem cui nō
est fas aliquid denegare occasionez ha-
beat miserendi. **Q̄** autē **M**aria sollici-
ta sit reconciliare peccatores: patet p̄ ta-
le exemplū ee. **C** Fuit quidā peccator
volens ire ad peccanduz. ad altare bea-
te virginis stabat salutans eam angeli-
ca salutatione. Quia modus eius erat
quandocunq̄ poterat altare vel imagi-
nem virginis salutauit. Quod cum face-
ret: vidit imaginem eiusdem virginis q̄
sup altare erat viuificari cum puero quez
tenebat. Viditq̄ sanguinem fluē d̄ pu-
ero in gremiū eius: sicut fluxerat de vul-
neribus christi in cruce. Quod cum cer-
neret obstupefactus est dicens. **O** dñā
quis fecit hoc? Et beata **M**aria respondit
Tuz ceteri peccatores qui amplius cru-
cifigitis me z filiū meum q̄ fecerant iu-
dici. **V**olebatq̄ **M**aria sanguinez puē ter-
geret restringere: sed nō poterat. Et pec-
cator ille conuersus ad imaginem dixit
O mater misericordie intercede p̄ me.
Et illa **V**os peccatores vocat̄ me ma-
trem misericordie qui non cessatis face-
re me matrem miserie z tristitie. Et ille
Non sic p̄issima domina loquere: h̄ me
memento aduocaram peccatoz te esse inf-
cedere pro me. Et mater ad filiū. **O** p̄s-
sime fili amore mei miserere huic pecca-
tori. Et filius. **N**ō mater. **N**ec grauari
debes q̄ te non audio: quia ego rogauī
patrem meū p̄mo si possibile foret aliter
humanum genus saluari transferret a
me calicem passionis. Et noluit audire
me. Et mater. **O** fili memento q̄ te ma-
terno amore foui z alui vberibus z pec-
tore meo. z cōdona huic peccatori. Et fi-
lius. **O** mater ex iusticia tibi ostendo q̄
exaudire te non teneor. Et mater. **N**ō
in iusticiam causemur: sed ad misericor-
diam confugimus. Et ergo p̄pter tuaz
misericordiam miserere huic peccatori.
Et filius: rogauī ego secūdo p̄rem meū

vt si possibile foret alio modo gen⁹ hu-
manū saluari trāfferret a me calicē passi-
onis z nō audiuit me. Et mater. **O** fili
memento laborū quos sustinui tecum: z
dona mihi istū peccatorē. Et fili. **O** ma-
ter noli grauari q̄ te nō exaudio: sed me-
mento q̄ tertio rogauī patrē meū vt trā-
ferret a me calicē passionis z nō exaudi-
uit me. Et pia mater deposuit filiū z vo-
luit p̄cidere ad pedes eius. Quod cer-
nēs filius inq̄t ad eā. Quid est mater
q̄d facere vis? Et illa. **T**andiu ad pe-
des tuos cū peccatore iacebo quousq̄
ventā ei cōcedas. Et filius. Absit hoc
mater: sanctū est in lege diuina q̄ fili⁹
debet honorare matrē. Et iusticia con-
cludit. q̄ ille legem debet implere qui le-
gem dedit. cum autē ego sim filius tuus
et tu mater mea te honorare volo in isto
peccatore: z sibi p̄pter te omnia peccata
indulgeo. z sic pax erit inter me z eum.
Et in signum pacis osculet̄ vulnera mea
Et sic peccator osculando sanauit om-
nia p̄j christi vulnera.

De quinto p̄cepto

Non occides. **I**n q̄ pre-
cepto phibetur homicidium
a quo peccato p̄mo debet co-
hibere homines hoc q̄d ipm
est contra naturam: Docuit em̄ natura
ai alia q̄ deberēt diligere ea que s̄t eius-
dem speciei cum ipis. **U**nde **E**ccl̄. xiiij.
Omne animal diligit suum simile. **U**n-
mirum est quomodo homo vult occide-
re suū simile scz alium hominem. cū na-
tura doceat vnum lupū amare alium.
Sic similiter intelligendū est de homi-
ne q̄ naturaliter z ex instictu nature de-
beret diligere alium hominē sibi similez
Un **A**restoteles octauo **E**thicoz. **O**m-
nis homo omni hominī naturaliter est
amicus. Ergo talis peccat cōtra natu-